

MAX, PSEUD

Jobberi och tidningsväsen : Blad ur svenska pressens nyaste historia

Stockholm : Fören. tidn:s
1908

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> eller boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

LJUNGLUND, L.

Tidningsvärd
(Brev)
0

Jobberi och --- Tidningsväsen

Blad ur svenska pressens
nyaste historia af MAX

LJUNGLUND, L.

JOBBERI OCH TIDNINGSVÄSEN

BLAD UR SVENSKA PRESSENS
NYASTE HISTORIA.

AF MAX.

Hela upplagan maktulerad

STOCKHOLM
Aktiebolaget Förenade Tidningars Tryckeri,
1908.

JOBBERI OCH TIDNINGSVÄSEN

BLAD UR SVENSKA PRESSENS
NYASTE HISTORIA

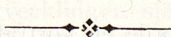
FÖRSTA KAPITLET

Svenska pressen har under senare åren fört en kraftig strid mot det jobberiväsen, som anstiftat så mycket ondt i vårt ekonomiska lif och drifvit så mången, som varit värd ett bättre öde, till ej blott ekonomisk, utan också moralisk undergång. Ej endast genom sina verkningar, utan redan som symptom är en sådan strid hoppgifvande. Så länge den allmänna opinionen genom sina offentliga organ kraftigt reagerar mot en social kräftska, finnes hopp om det ondas bortopererande. Men ett farligt tillstånd inträder, då själfva kritiken visar sig vara anstucken af det onda, som skulle bekämpas.

Beklagligen tyda åtskilliga händelser på, att detta farliga tillstånd till en viss grad redan är för handen. Två tidigare högt aktade hufvudstadstidningar ha icke förmått rentvå sig från de graverande beskyllningar, som i samband med den s. k. Telegrambyråaffären riktades mot dem. Men ännu beklagligare är, att intet blifvit åtgjordt vare sig för att råda bot på de skador, korruptionen på detta område redan åstadkommit, eller för att förebygga de ännu större vådor, som allt jämt och för framtiden hota.

Säkerligen äro inom pressen krafter i rörelse för att rensa bort det onda, men de motverkas påtagligen af ett i många hänseenden ovärdigt och lumpet intressespel. Vid sådant förhållande torde allmänna opinionens stöd vara behöfligt för att hindra jobberiet från att bereda sig ett högsäte i själfva centrum af Sveriges tidningsväsen. Af denna anledning gifves på följande blad en sammanfattning — och något mera — af de upplysningar, hvilka framkommo under den presskampanj, som i juni och juli månader detta år fördes om Telegrambyråaffären.

Sept. 1908.

FÖRSTA KAPITLET.

Som antyder hvarför Svenska Telegrambyrån torde intressera den svenska allmänheten.

Aktiebolaget Svenska Telegrambyråns bolagsstämma fredagen den 19 juni detta år väckte både inom och utom pressen ett ovanligt uppseende, och framkallade inom tidningsvärlden en strid, hvaraf dånet ännu ej tystnat.

Några dagar före stämman hade det utdunstat, att de två största aktieägarna i bolaget, Stockholms Dagblad och Aftonbladet, försålt den af dem disponerade aktiemajoriteten (252 aktier af 500) till den genom olika former af ekonomisk verksamhet kände, men ingalunda synnerligen välkände hr F. G. T. Eklund. Två år tidigare hade hr Eklund erhållit afsked ur Telegrambolagets tjänst, bl. a. emedan han redan då eftersträfvat herraväldet inom bolaget, hvilket han ansågs ovärdig, och tidningarna Stockholms Dagblad och Aftonbladet hade den gången gjort mycket stora ansträngningar för att rädda pressen från den nesa och olycka, hr Eklunds chefskap inom byrån ansågs innebära. Att nu samma tidningar öppnade dörrarna på vid gafvel för den bortkörde, måste synas häpnadsväckande, och saken blef icke bättre, då det blef känt, att de två tidningarna, som städse uppträdt såsom stränga väktare öfver affärsmoralen, själfva betingat sig mycket högt pris för sina aktier, men däremot på det hänsynlösaste offrat minoritetens rätt.

Under själfva stämman kommo andra omständigheter i dagen, hvilka enligt objektiva bedömares mening måste betraktas såsom rent kriminella. Det var ett "press-Panama" i miniatyr, som blott skilde sig från förebilden därutinnan, att rättskänslans kraf förblefvo otillfredsställda: de som handlat inkorrekt fortforo helt lugnt och fortfara än att njuta af de fördelar, de tillskansat sig, allt under det Svenska Telegrambyrån, förmedlaren af in- och utländska officiösa nyheter, förflyttats ur pressens ägo och verksamma kontroll i händerna på en privat affärsman, hvars sociala, moraliska och intellektuella kvalifikationer måste betecknas som lindrigast sagdt otillfredsställande.

* * *

Innan vi gå vidare torde en kortfattad redogörelse för Svenska Telegrambyråns historia, uppgift och ställning, vara välkom-

men för den i tidningspressens inre förhållanden mindre väl be-
vandrade.

En hvar tidningsläsare stöter dagligen på telegram och andra meddelanden, för hvilka nämnda byrå uppgifves som källa. Någon litterär njutning erbjuda icke notiser och referat af antydda ursprung, torrt och talanglöst hopkomna, som de vanligtvis äro, såvida de icke undergått speciell bearbetning af tidningens redaktion. Men till gengäld framtråda de med anspråk på att vara vederhäftiga och opartiska. Därvidlag brister det nog ej så sällan, då det gäller nyheter från svenska landsorten, där byråns uteligare äro valda på en slump, men hvad hufvudstaden angår, öser byrån ur goda källor: själfva kungligheten och ministrarne låta vanligen genom dess försorg sprida sådana för den tidningsläsande allmänheten afsedda nyheter, som ej på grund af tradition reserveras för Posttidningen. Telegrambyrån har onekligen allt mer och mer gjort Posttidningens funktion som officiell nyhetsförmedlare öfverflödig.

Utomlands finnas, som bekant, likartade officiösa nyhetsbyråer, ofantligt mäktigare, och, vi höllo på att säga, ofantligt officiösare än den svenska, som är af jämförelsevis färsk dato. Reuters byrå i London, Agence Havas i Frankrike, Wolffs byrå i Berlin, äro organ för världspolitik, samtidigt med att de äro stora affärer, som äga speciella telegraflinjer och i tysthet utöfva ett större inflytande, än något af de mest tongifvande världsbladen. Ty den officiösa byråns torra, men välberäknade depescher lämna ofta stoff åt den ledande pressens uttalanden, samtidigt med att de spridas genom de minsta och aflägsnaste bytidningar.

De officiösa telegrambyråerna bilda sinsemellan en internationell ring, som är stark genom de respektive regeringarnes favorisering af dess verksamhet. I denna ring inträdde Sverige — såsom i så mycken annan internationell samtrafik — via Danmark. Svenska Telegrambyrån grundades af en danskfödd man, direktör Fich, och var egentligen under hans ledning en filial, till Ritzaus byrå i Köpenhamn — ett vasallförhållande, hvaraf ännu under hr F. G. T. Eklunds ärorika dagar alltför många märken stå kvar. Direktör Fich var emellertid en sympatisk man, och han hade en alldeles utmärkt medhjälpare i den lika jovialiske som duglige Jakob von Utfall. Svenska Telegrambyråns frigörelse från det danska ursprunget var därför ej lätt eller behaglig att genomföra, oaktadt utvecklingen själf gjorde den nödvändig. Anno 1892 enades emellertid de fyra tongifvande hufvudstads-tidningarne Nya Dagligt Allehanda, Stockholms Dagblad, Afton-

bladet och Dagens Nyheter om en gemensam aktion för att göra Svenska Telegrambyrån till svensk — med svenska pressorgan till ej blott abonnenter, utan intressenter. Då direktör Fich — naturligt nog, för resten — ej var vidare benägen för detta projekt, etablerade man konkurrens med honom genom en improviserad telegrambyrå, benämnd Svenska Pressbyrån.

Antagligen var det mindre den konkurrerande byråns prestationer, hvilka voro tämligen bristfälliga, än förlusten af de fyra stora hufvudstadstidningarnes ansenliga abonnementsavgifter, som gjorde hr Fich medgörlig — allt nog, han fann det efter några månader klokast att nedlägga vapnen, oaktadt han haft den glädjen att se Dagens Nyheter svika sina allierade. Nya Dagligt Allehandas redaktör, J. A. Björklund genomförde skickligt de preliminäer, som blefvo afgörande för den Fich'ska kapitulationen, medan professor E. W. Montan från Stockholms Dagblad åtog sig detaljerna. Villkoren blefvo för det tidningskonsortium, som eröfrade den Fich'ska telegrambyrån, särdeles favorabla. Hr Fich öfverlämnade sitt företag mot att han själf och två kvinnliga anhöriga erhöilo goda lifräntor. Hans egen kort därefter följande död gjorde affären än mer oväntadt förmånlig för köparen.

Sedan byrån sålunda kommit i pressens händer, bildades i början af 1893 Aktiebolaget Svenska Telegrambyrån med ett kapital af 250,000 kr., fördeladt i 500 aktier om 500 kr. Nya Dagligt Allehanda, Aftonbladet och Stockholms Dagblad öfvertogo 85 aktier vardera, tillsammans alltså 255, och genom muntlig öfverenskommelse bestämdes, att de tre tidningarne gemensamt skulle vaka öfver, att företaget skulle stanna i svenska pressens ägo, Öfriga aktier gingo till olika tidningsföretag, däraf 70 till Dagens Nyheter.

Olyckligtvis ändrades år 1905 jämviktsförhållandet på ett betänkligt sätt. Hr F. G. T. Eklund, som kommit underfund med, att Telegrambyrån var en lysande affär, hvilken i en enskild mans hand måste gifva denne ett mäktigt inflytande och en framskjuten plats i samhället, hade gjort upp den djärfva planen att förvärfva aktiemajoriteten i företaget. Under hand hade han inköpt en del smärre aktieposter och hoppades nu kunna köpa de ansenligare poster, som innehades af Dagens Nyheter och Nya Dagligt Allehanda. I D. N.'s ekonomiska ledning hade han vissa försänkningar. Hvad N. D. A. beträffar, hade denna tidning öfvergått till ett (åtminstone formellt) nytt bolag, Aktiebolaget Förenade Tidningar, som möjligen ej kunde anses bundet af öfverenskommelsen med Stockholms Dagblad och Aftonbladet. I den

sista suppositionen misstog sig hr Eklund; Aktiebolaget Förenade Tidningars styrelse förklarade sig förhindrad att sälja sina telegramaktier. Dagens Nyheter åter sålde sina 70 aktier till den högstbjudande, och detta blef icke hr Eklund, utan Stockholms Dagblads och Aftonbladets bolag gemensamt, som betalade 70,000 kronor för aktieposten. Härmed var hr Eklund ur spelet, och han fann nu för godt att aflåta sina egna förvärfvade aktier till de nämnda två tidningsbolagen, hvilka däraf behöllo tillräckligt för att få majoritet (252 aktier), men aflåto resten af de Eklundska aktierna till d:r Herslow i Sydsvenska Dagbladet Snällposten.

Ställningen inom bolaget blef nu alltså den, att St. D. och A. B. hade makten — hvaraf de, som nu är allbekant, på ett sär- eget sätt begagnade sig — medan N. D. A. var störste aktieägare inom minoriteten, följd på respektabelt afstånd af Sydsvenska Dagbladet och Göteborgs Handelstidning. — —

Svenska Telegrambyrån hade, sedan den kommit i pressens händer, raskt utvidgats. Den hade upprättat en annonsbyrå, som snart anlade filialer i de större svenska städerna: Malmö, Göteborg, Sundsvall, Helsingborg, Norrköping, Örebro. Kombinationen af annonsbyrå och telegrambyrå var klokt uttänkt: annonsbyråns tillgodohafvande hos tidningarne kunde användas till att betala tidningarnas abonnementsafgifter hos telegrambyrån. De två affärerna kompletterade sålunda hvarandra och kunde tillsammans mäktigt höja företagens värde och inkomster. Vidare hade anlagts en distributionsafdelning för tidningsförsäljning på järnvägar och ångbåtar — också en utmärkt affär, som dock 1905 på mystiskt sätt afhändes — samt en s. k. motisbyrå för Stockholm, som upptog särskilda abonnementsafgifter af hufvudstads- tidningarna.

Af bolagets ansenliga årliga vinster utdelades den mindre delen, medan betydliga belopp fonderades.

Innevarande års styrelseberättelse upptager en nettovinst af 58,695 kr. 60 öre. Hade icke distributionsafdelningen år 1905 i samband med hr Eklunds afskedande frånhändts bolaget och tagits i besittning af hr E., skulle denna vinst nu ha varit ökad med kr. 26,115: 04, och alltså utgjort kr. 84,810: 64.

Af den i alla fall ansenliga årsvinsten utdelades blott 17,500 kr. med 7 procent pr aktie, medan 37,500 kr. öfverfördes till reserverade medels konto.

Bolagets fonder utgjorde härefter: dispositionsfonden 200,000 kr., reservfonden 25,000 kr., reserverade medel 150,000 kr.
Summa 375,000 kronor.

Hr F. G. T. Eklund blef alltså herre öfver ett icke blott inflytelserikt, utan positivt rikt bolag, genom att Stockholms Dagblad och Aftonbladet — som åtagit sig garantien för affärens bevarande åt pressen — öfverlämnade den åt honom, visserligen till något högre pris än 30 silfverpenningar.

ANDRA KAPITLET.

På de anlagades bänk.

Svenska Telegrambyråns bolagsstämma fredagen den 19 juni kl. 7 e. m. hölls å byråns direktörsrum i Brunkebergs hotell. Då några aktieägare och ett par ledamöter af styrelsen några minuter före kl. 7 anlände till lokalen, befanns densamma tågen i besittning af "den nya majoriteten". Ordförandens stol var ockuperad af styrelseledamoten i tidningen Vårt Land, kansli-sekreteraren Vougt — det syntes senare framgå, att hr Vougt var juridiskt ombud för hr F. G. T. Eklund — och derå nye värd på stället hade organiserat sekretariat och var så fullt uppe i sin funktion, att han ej tog notis om de ännu fungerande styrelseledamöternas närvaro, förr än dessa själfva fäst hans uppmärksamhet därpå.

Då ändtligen reguliärt ordförandeval företogs, lyckades hr Vougt få majoritet, men endast genom att rösta på sig själf. Direktör Ekermann fick 138 röster, hr Vougt 251, däraf han själf får representerat 120, enligt fullmakt från Stockholms Dagblads aktiebolag.

De mystiska 37,500.

Då styrelseberättelsen och revisorernas berättelse föredragits, uppstod en liflig och stormig debatt öfver ett par punkter i styrelseberättelsen. Den ena af dessa punkter var af följande lydelse:

"Reserverade medels konto, som vid årets bolagsstämma genom öfverföring ifrån vinstmedlen af 25,000 kr. ökats till 75,000 kr., erhöi kort därefter ett nytt betydande tillskott. Aftonbladets och Stockholms Dagblads aktiebolag läto nämligen till bolaget öfverlämna en behållning af 37,500 kr., hvilken uppstått i följd af de aktietransaktioner, som de två bolagen för bevarande af tele-

grambyrån i pressens händer företags, och som började med inköp af Dagens Nyheters flesta aktier i telegrambolaget, samt afslutades med direktör Eklunds afgang ur bolagets styrelse vid 1907 års bolagsstämma och inköp af 34 aktier i bolaget, hvilka han då ännu innehade.”

Redaktör Ljunglund, representerande å Aktiebolaget Förenade Tidningars vägnar 85 aktier, påyrkade att få upplysning om denna i flera hänseenden mystiska punkts betydelse. Om dessa medel borde tillkomma bolaget som en del af likviden för försäljningen af distributionsafdelningen — numera benämnd Pressbyrån — till hr F. G. T. Eklund hösten 1905, hvarför hade de icke redovisats tidigare och i samband med denna försäljning?

Innan närvarande styrelseledamöter hunnit ge svar på denna fråga, skyndade direktör G. Ericsson, Vårt Land, att svara, att redan föregående bolagsstämma hade beviljat decharge för Pressbyråns försäljning; de 37,500 vore en present, som man bara tacksamt hade att ta emot. Styrelseledamoten direktör Ekermann upplyste, att han funnit, det särskilda transaktioner med direktör Eklund — vid sidan af den officiella uppgörelsen angående pressbyråförsäljningen — bedrifvits af ett par på stämman ej närvarande styrelseledamöter hrr Harald Sohlman och professor Montan, hvilka af hr Eklund mottagit 35,000 kronor. Det var dessa penningar, som jämte ränta nu inbetalts till telegrambyrån. Likartade upplysningar lämnades af hrr Sohlman, Hildebrand och verkställande direktören hr J. A. Björklund, hvilken sistnämnde dock bifogade, att han ej visste mycket om de närmare detaljerna af denna transaktion. Hr Hildebrand menade för sin del, att om ett fel blifvit begånget, hvilket syntes honom sannolikt, så vore detta nu försonadt genom nämnda beloppets inbetalning. Direktör Ericsson ansåg, att här ej vore platsen att ”tvätta linne”, utan borde detta ske vid domstolarna eller i tidningsspalterna.

I anledning af dessa uttalanden meddelade redaktör Ljunglund, att han varit i tillfälle att konstatera, att direktör F. G. T. Eklund år 1905 låtit hos notarius publicus verifiera ett kvitto å 35,000 kr. och låtit taga afskrifter af detsamma. Tal. misstänkte redan då, att hr Eklund tänkte använda detta papper i påtryckningssyfte. Hvad vid stämman framkommit vore ej egnadt att skingra dessa misstankar. Å sina hufvudmäns vägnar måste tal. uttala och anhålla, att i protokollet få anteckna sitt skarpaste ogillande och beklagande af att vid sidan af de officiella transaktionerna vid Pressbyråns försäljning, bedrifvits andra och i

dunkel inhöljda, som tal. ej i likhet med redaktör Hildebrand kunde anse ha fått ett tillfredsställande slut genom inbetalning af beloppet 37,500 kr. — en "gäfvä", som tal., därest han suttit i Telegrambyråns styrelse, bestämdt skulle vägrat mottaga — och han måste gifva uttryck åt sin allvarliga farhåga, att denna sak haft ett olycksbringande inflytande på Telegrambyråns utveckling och framtid.

"U p p b r u n n a r ä k e n s k a p e r" med mera.

I styrelse- och revisionsberättelserna fanns omförmäldt, att den regim, som 1905 efterträdde hr Eklund, kommit underfund med, att betänkliga "oegentligheter" förekommit vid annonsfilialerna i Malmö, Göteborg och Örebro. Värst tycktes det ha varit ställt i Malmö. Beträffande filialen i Örebro upplysa revisorerna, att där förda räkenskaper blifvit så skadade af eld, att någon revision ej kunnat verkställas. Lyckligtvis äro affärerna vid sagda filial af mindre omfattning.

Professor Karl Warburg, representerande Göteborgs Handels-Tidning, begärde närmare upplysningar om oegentligheterna och det sätt, hvarpå de reparerats.

Direktör Björklund gaf de fordrade upplysningarne, och vann påtagligen stämmans förtroendefulla uppmärksamhet och erkännande, då han betygade, att den nuvarande ledningen haft all möda ospard att ställa till rätta hvad som förts så beklagligt på sned tidigare.

E n e p i s o d.

Då styrelseval skulle företagas, upplästes först skriftlig afsägelse af professor Montan, hvarpå direktör Ekermann uppträdde i tillkännagifvet syfte att afsäga sig och med angifvande af motiven härför. Då hr E. härvid kom in på hr Eklunds aktieköp och den grofva kränkning af aktieminoritets rätt, som i samband härmed gjorts, fann ordföranden lämpligt afbryta honom, hvarpå talaren förklarade, att om han också här blefve hindrad att uttala, hvad han ansåg borde sägas, så hade han dock förhoppning om att det skulle nå den svenska allmänheten.

Redaktör Hildebrand (af majoriteten) förklarade, att han för sin del ansåg, att ordföranden ej bort afbryta hr Ekermann och uppmanade denne att fortsätta.

Hr Ekermann sade sig ej vidare vilja yttra sig, under det denne ordförande förde klubban, hvarpå talaren aflägsnade sig från sammanträdet.

med Direktör Björklund förklarade, att då nu det otroliga skett, att telegrambyrån öfverlämnats i enskild ägo genom två af de tidningsbolag, som varit med om att vinna den åt pressen, så ville han här uttala, att han ej ville bli återvald i styrelsen.

Telegrambyrån får ej räddas åt pressen.

Redaktör Ljunglund begärde ordet och anförde, att det tidningsbolag han representerade, afstått från att antaga flera synnerligen förmånliga anbud på dess telegrambyråaktier, därför att bolaget ansåg, att pressen borde äga denna institution. Det trodde sig kunna lita på att Stockholms Dagbladet och Aftonbladet hade samma uppfattning, alldenstund hrr Harald Sohlman och prof. Montan till Allehanda riktat en skrifvelse den 8 nov. 1905, hvare de uttalat, att en försäljning af aktier, hvarigenom majoriteteten öfverginge i enskild mans ägo "skulle försvaga pressens ställning, nedsätta de aktiers värde, som ägas af minoriteteten, strida mot rätt och billighet samt äfven mot säljarens verkliga intresse".

(Här afbröts talaren af ordföranden, men förklarade sig ej vilja afstå från ordet, enär han ville motivera en bestämd hemställan.)

Talarens bolag delade fullkomligt den uppfattning, som uttryckts i citerade ord af hrr Sohlman och Montan, och ansåg därför, att intet borde lämnas oförsökt för att rädda byrån åt pressen. I anledning häraf påyrkade talaren, att stämman skulle ajourneras på en månad.

Majoriteteten afslog detta yrkande.

Styrelsevalet. D:r Herslow uteslutes.

Ordföranden föreslog därefter till ledamöter af styrelsen: hufvudredaktören för Aftonbladet H. Sohlman och för Stockholms Dagblad d:r K. Hildebrand, verkställande direktören i Stockholms-Tidningens aktiebolag F. Em. Leijon, hufvudredaktören för Nya Dagligt Allehanda Leon. Ljunglund samt direktören F. G. T. Eklund, den sistnämnde som verkställande direktör.

Redaktör Ljunglund förklarade, att då han icke kunde ställa sig solidarisk med den nya regim, som tillämnades, kunde han icke åtaga sig ledamotskap af styrelsen.

Direktören i Sydsvenska Dagbladet kapten Wahlgren påyrkade, att en representant för hans bolag måtte insättas i sty-

relsen. Bolaget ägde femtio aktier och hade köpt flere af dem till högt pris på uppmaning från hrr Montan och Sohlman för att år 1905 "rädda" byrån från hr Eklund!

Majoriteten afslog hr Wahlgrens framställning och insatte i det rum, som uppstod genom hr Ljunglunds afsägelse, direktören i Svenska Dagbladet hr G. Grönfors. D:r Herslow blef alltså utesluten ur styrelsen.

Minoriteten är sålunda ej representerad i styrelsen och ej heller bland suppleanterna, hvilka blefvo ordföranden i Publicistklubben redaktör A. Hallgren, ordföranden i Svenska tidningsutgifvareföreningen direktören A. Sohlman, direktören A. Kolmodin, Stockholm, redaktören A. Lidman, Hedemora, och direktören i Svenska Telegrambyrån Oscar Eriksson, Malmö.

Minoriteten beröfvas granskningsrätt.

Redaktör Ljunglund lät anteckna, att han ej deltagit i dessa val, men påyrkade däremot bestämdt, att minoriteten måtte få tillsätta en revisor.

Telegrambyråbolaget äger, som känt är, betydande fonder, anbragta i säkra papper och värden. Det vore af vikt, särskildt för minoriteten, att ej dessa värden blefve utbytta mot mindre trygga papper. Talaren föreslog att redaktör Axel Jäderin skulle blifva en af de tre revisorerna.

Majoriteten afslog.

* * *

Härefter framförde hr Arvid Sohlman några artiga ord till de afgående ledamöterna hrr Montan och Björklund, som en gång lyckats öfverflytta telegrambyrån i pressens hand.

Hr Arvid Sohlman berömde sig ej af — ehuru han tryggt kunde gjort det — att han nu gjort hvad i hans förmåga stod för att spolia detta förtjänstfulla verk af de afgående.

Hr F. G. T. Eklund visade sig ej på sammanträdet, men gaf senare på aftonen fest på Operakällaren för dem, hvilka fungerat som hans redskap vid detta ärofulla tillfälle.

TREDJE KAPITLET.

Rosor och törnen.

Då den nye verkställande direktören den vackra sommarmorgonen den 20 juni kom upp i det prydliga direktörsrummet på telegrambyrån, voro alla spår efter föregående aftons strid undansopade. Väna kvinnohänder hade smyckat rummet med rosor, damerna på annonsafdelningen öfverbjödö hvarandra i smickrande lyckönskningar, och priset i denna täflan hemfördes onekligen af en fröken, som företedde några block af hr F. G. T. Eklund hösten 1905 in blanco undertecknade affärsblanketter.

— Jag gömde dem, när ni lämnade oss då, sade hon, ty jag visste, att de skulle kunna komma till användning, när Ni en gång förr eller senare kom tillbaka.

Sådan är kvinnan. Dessutom är hennes arbetskraft billigare...

Äfven tidningshorisonten syntes aldeles klar. Morgontidningarna innehöllo om bolagsstämman blott den stillsamma notis, hr Eklund låtit utsända, och hvare styrelseledamöternas namn skulle vittna om den nya regimens förtroende i olika läger, medan hr Arvid Sohlmans omsorgsfullt framhållna tacksamhet till den förutvarande regimens män skulle intyga, att palatsrevolutionen ägt rum under ömsesidiga heders- och vänskapsbetygelser.

Hvem undrar på, att stolthet och glad rörelse fyllde verkställande direktörens själ? Han stod vid sina ungdomsdrömmars mål, och tvifvelsutän kände han sig med rätta ha nått detta mål. Han hade drygt betalat aktiemajoritetens innehafvare och för resten hade han handlat fint mot minoriteten också, i det han lofvat att i framtiden inlösa dess aktier för en rätt artig summa, som för somliga aktieägare — ty han hade lofvat begagna graderad skala vid fortsatta aktieköp — till och med öfverskred hälften af hvad aktierna skulle vara värda, därest alla aktier ej blott enligt bolagslagen, men i verkligheten, skulle äga lika rätt.

Denna uppfattnings riktighet var bekräftad af själfve den berömda kämpen för proportionell rättvisa, riksdagsmannen och redaktören för Stockholms Dagblad. Så däremot var naturligtvis kländer obefogadt.

Men i alla fall kreverade en bomb på middagen. Nya Dagligt Allehanda bragte ett obarmhärtigt referat af bolagsstämman och en ej mindre obarmhärtig ledande artikel. Alla affärens fula

sidor framträdde i oväntadt hjärt belysning: det begångna förräderiet mot pressen och rofferiet från aktieminoriteten, interiörerna från telegrambyrån, oegentligheterna vid filialerna, de hemlighetsfulla 37,500 kr. med deras karaktär af återbetalda samvetspängar, de påtagliga oärligheter, som å ömse sidor begåtts vid distributionsafdelningens—pressbyråns försäljning, stämmans skandalösa förlopp, den nye chefens i många hänseenden komprometterade förtid, skamfläcken, som drabbade hela pressen. Direktör Eklunds första tanke var, att detta oerhörda anfall måste kunna föranleda ett tryckfrihetsåtal. Tillsammans med tillkallade vänner från Vårt Land dryftade han långt in på natten saken, men det kunde icke mekas, att det förskräckliga angreppet stödde sig i alla hänseenden på fakta, som icke kunde bortförklaras eller bestridas. Det var intet annat att göra än tåga och tåla, och i den riktningen gick också rådgifvarnes enhälliga mening.

I vår tid, som glömmer så snabbt, har mer än en hjälte i en skandal funnit att bästa medlet att rädda sig är att vara orörlig, tåga sig igenom det hela. Så småningom går ovädret öfver och råkar i glömska.

I förevarande fall voro förutsättningarna för en sådan taktik alldeles ovanligt gynnsamma. Det var icke mycket sannolikt, att Dagligt Allehanda skulle få många sekundanter inom pressen. Så godt som alla hufvudstadstidningar af betydelse äro i någon mån allierade med hr Eklund, i det att antingen chefredaktörer eller verkställande direktörer erhållit aflönade styrelseposter i något af hans bolag. Allehanda ensam inom hufvudstadspressen led ekonomisk förlust på hvad som händt, och detta kunde ju blott glädja dess konkurrenser. Att någon vänstertidning skulle af rättskänsla ställa sig på samma sida som högerns stridbaraste organ, var naturligtvis uteslutet. Om pressen i dess helhet kunde det antagas, att den icke just nu i dessa dåliga tider vill bli osams med chefen för Svenska Telegrambyråns annonsafdelning, som genom sin ställning kunde tillföra eller beröfva dem tusentals eller tiotusentals kronor i annonsinkomster. Sålunda resonerade denna lördagsafton hr Eklunds rådgifvare i en vacker våning, Strandvägen n: r 23.

Och denna beräkning slog i stort sedt in, ehuru inom kort nya komprometterande moment tillkommo, som gjorde, att tystnadstaktiken ej helt kunde genomföras.

Några få tidningar hade dock genast det moraliska modet att mer eller mindre utförligt referera hvad som förekommit på

bolagsstämman den 19 juni: Sydsvenska Dagbladet, Gefle-Posten, Hernösands-Posten, Helsingborgs-Posten — flere var det icke.

Hr F. G. T. Eklund har en regel, som han nog inte behöft lära af gumman Munter i "Fänrik Ståls Sägner", ehuru hon står för dess poetiska formulering:

Käre son, var ej förvägen,
Håll dig saktligt, gå ur vägen;
Bättre fly än illa fäkta!

I kraft af denna redan i hans natur inneboende princip beslöt telegrambyråns direktör att tills vidare afstå från sin maktutöfning och draga sig tillbaka till landsbygden. Men dessförinnan hann han med att begå en liten karaktäristisk utöfning af sin nya makt.

Jobbarefirman Runnerström & Co., hvori hr Eklund varit den ledande själen, hade under aktiesvindleriets gyllene dagar tillhandahållit penningbehöfvande spekulanter medel mot betryggande säkerhet och groft tilltagna "provisioner". Olyckligtvis öfvergaf firmans nominelle chef, hr Runnerström, denna säkra väg till rikedom, och engagerade i ett obehagadt ögonblick firman i en aktiespekulation, som hastigt förde till ruin. Hr Eklund fick brådt att åt sin kant rädda så stora aktiva som möjligt, däribland ett pantbref på Dala Malmfälts grufvor. Detta pantbref hade tillkommit i samband med en handling, hvarigenom bolaget Dala Malmfält förband sig betala tillbaka till firman Runnerström 200,000 kr. plus 8 procent för lånefångna 150,000 kr. Som säkerhet härför i form af skenköp hade, som sagdt, lämnats bolagets grufvor, och hr Eklund hade välviligt tagit dessa om hand samt till och med bildat ett bolag på dem, benämndt Optionsbolaget, med nominellt kapital af 650,000 kronor! Den 20 juni vardt hr Eklund stämd med yrkande att återlämna skenköpshandlingarne i affären, som ju nogare betraktad bara var en rätt vulgär procenteriaffär, förenad med aktiejobberi.

Denna stämning var af den uppseendeväckande art, att den under telegrambyråns sorterande Svenska Notisbyrå var skyldig meddela den åt pressen. Notisbyrå hade också affattat en notis om saken, då hr Eklund uppträdde med sin nyförvärfvade husbondevärdighets rätt och förbjöd, att denna notis utsändes till pressen. Detta var nära nog hans första "regeringshandling".

Nya Dagligt Allehanda, som gifvetvis med särskild uppmärksamhet följde den nya regimen inom telegrambyrå, återgaf den 23 juni stämningens innehåll jämte upplysning om att hr

Eklund personligen inskridit för att förhindra referat om stämningen till pressen, ehuru konstateradt blifvit, att hans underordnade gjort ett sådant färdigt. "Detta kastar en blyxtlik belysning öfver, hur hr Eklund tänker använda sin nuvarande ställning", yttrade N. D. A.

I en sådan kasus var tystnadstaktiken ohållbar. Hr Eklund utfärdade den 24 juni följande telegram till samtliga Svenska Telegrambyråns abonnenter, undantagands N. D. A.:

Med anledning af de illasinnade angrepp, som i N. D. A. riktats mot undertecknad, anhåller jag vördsamt att Ni ville uppskjuta Edra omdömen och Edra eventuella uttalanden i denna sak intill dess Ni tagit del af en förklaring rörande såväl mitt förhållande till telegrambyråns försäljning som min ställning vis-à-vis den uttagna stämningen, hvilken förklaring inom några dagar kommer att tillställas Eder från försäljarna af den omdebatterade aktiemajoriteten i Telegrambyrån, Aftonbladet och Stockholms Dagblad. I förhoppning att Ni tillmötesgår denna min vördsamma anhållan med utmärkt högaktning
Eklund.

Efter denna kraftyttring försvann hr Eklund. Somliga tidningsreporters påstodo, att han rest västerut till Göteborg, andra att han rest österut till Gotland. Men borta var han, sedan han belastat Aftonbladet och Stockholms Dagblad med det angenäma uppdraget att försvara ej blott försäljningen af sina telegramaktier utan också hr Eklunds och firman Runnerströms besynnerliga affärer. "Uppriktigt vilja vi tillråda våra ärade kolleger att akta sig för att gå i proprieborgen för de affärerna!", skref N. D. A. "Det kunde kosta dem icke blott hela den lysande vinsten på telegramaktieaffären, utan mycket, mycket mera!"

Men de "ärade kollegerna" togo icke fasta på denna välbetänkta varning.

Det blef också för hvar dag svårare att vidhålla tystnadstaktiken, ty ändtligen började saken få genljud i pressen. Den 25 juni skref hr Hj. Branting i Social-Demokraten:

Sv. Tel.-Byråns nya skede

som direktör Eklunds privataffär inledes med en historia, som ögonblickligen sätter i skarpaste belysning hvad det betyder, om en nyhetsförmedlande anstalt står neutral, som den bör göra, eller är inblandad i mer eller mindre ömtåliga privatgeschäft.

Ett bolag, "Dala malmfält", hade här om dagen stämt ett annat, firman Runnerström & C:o, samt direktör Eklund för en ockeraffär. Det påstås i stämningen — med hvad rätt känna vi icke — att Eklund skulle ha tagit på ett lån af 150,000 kr., utom 8 proc. ränta, 52,000 kr. i "provision".

Som vanligt hade en sådan rätt uppseendeväckande stämning inregistrerats genom en af denna centrala nyhetsanstalts tjänstemän. Men så skulle det ha kommit order från Sv. T.-B:s nye chef, att den notisen icke fick gå ut till pressen.

Om nu Sv. T.-B. i detta fall satt inne med faktiska upplysningar, som visade att stämningen var alldeles obefogad och ärekränkande, så hade nog ändå det riktigaste varit att genast bemöta densamma i st. f. att tåga ihjäl saken. Men man kommer på underliga tankar när man ser dels att något sådant bemötande icke tillställts N. D. A., som trots undertryckandet fått reda på saken, dels att öfriga pressorgan icke upptagit ett ord om den i en tidning sålunda offentliggjorda, men för direktör Eklund misshagliga notisen om den skandalösa stämningen.

Direktör Eklund har tillställt pressen, äfven Soc.-D., ett meddelande, hvori han utlofvar en förklaring från hrr Hildebrand och Sohlman om både sitt förhållande till Sv. T.-B:s försäljning och sin ställning till den uttagna stämningen. Han ber att man till dess skall uppskjuta sina omdömen. Detta ha vi intet skäl att för vår del förvägra. Men vi ha alldeles inte heller något skäl att hålla inne med att omtala hur saken f. n. ligger, därtill är den allt för betydelsefull och för hela den svenska pressens ställning som själfständig alldeles för genant.

Åtskilliga tidningar ute i landet uttryckte sig på liknande sätt, och äfven den stora allmänheten började med en viss spänning motse den utlofvade förklaringen.

FJÄRDE KAPITLET.

Den konfidentiella förklaringen.

Den 29 juni meddelade äntligen Dagens Nyheter, men ingen annan hufvudstadstidning, att den väntade deklARATIONEN från Stockholms Dagblad och Aftonbladet "sent på lördagskvällen tillställts pressen, men befanns till vår stora öfverraskning vara betecknad som konfidentiell och icke afsedd för publicering".

Det måste erkännas, att D. N. hade skäl att känna sig öfverraskad. Telegrambyråaffärerna hade dragits inför offentligheten och blifvit föremål för debatt bland en större allmänhet i hufvudstaden och hela landet. Och allmänheten, särskildt affärsvärlden, hade äfven andra grunder än en i detta fall legitim nyfikenhet att med uppmärksamhet följa denna saks utveckling. Telegrambyråns korrekta skötsel är under tidningspressens nuvarande stora betydelse ett samhällsintresse. En tendentiös redigering af nyheter eller ett af personliga grunder föranlett undertryckande af någon del af nyhetsmaterialet kan lätteligen föra allmänna opinionen på villospår och förhindra kännedom om verkliga läget inom politiken och affärerna.

Dagens Nyheter nöjde sig icke med att uttala sin förvåning öfver förklaringens hemliga karaktär, utan gjorde också några anmärkningar till dess innehåll. I hufvudfrågan — om själfva telegrambyråförsäljningen — förklarade sig D. N. sakna "den kännedom i sakens detaljer, som behöfs för uttalandet af en bestämd egen mening om de rätt intrasslade affärer, som dragits under allmänhetens dom". Beträfande åter det som passerat i Dala Malmfälts-affären, förklarade D. N. rent ut, att detta "visat, huru telegrambyråns verksamhet icke bör skötas". Tidningen ville ej förmena hr Eklund att ha egna affärer, men "föreställde sig att vederbörande själfva inse att den nu valda taktiken var ett misstag, som icke bör göras om igen".

På eftermiddagen samma dag karaktäriserade Nya Dagligt Allehanda — som icke fått sig förklaringen tillställd! — deklaranternas tillvägagångssätt med följande träffande ord:

"När man skulle lägga korten på bordet, så släckte man ljuset!"

Vårt Land åter publicerade med synbar förtjusning ur den hemliga skrifvelsen den fulaste insinuationen mot den kritik som med öppna later framträdde mot telegrambyråaffärerna.

Äfven ute på landsortens redaktioner väckte den konfidentiella skrifvelsen blandade känslor. Enskilda redaktörer gäfvö i egna tidningar uttryck åt sitt ogillande af skrifvelsens innehåll och affattning samt formen för dess delgifvande. Andra insände den till Nya Dagligt Allehanda, som sålunda snart kom i besittning af ett anseeligt antal exemplar däraf och naturligtvis såg sig oförhindrad att aftrycka dokumentet. Dettas ordalydelse återfinnes i bilagorna i slutet af detta häfte. Tankegången — om öfver hufvud ett sådant ord i detta sammanhang kan användas — var i framställningen följande:

År 1905 hade hr F. G. T. Eklund afgifvit anbud på Nya Dagligt Allehandas telegramaktier. För att hindra hr F. G. T. E. att erhålla aktiemajoritet — oberoende af hvad N. D. A. kunde svara på anbudet — hade Stockholms Dagblad och Aftonbladet inköpt Dagens Nyheters aktier "med afsevärda uppoffringar".*

För dessa sina uppoffringar hade emellertid de två tidningarna blott rönt svart otack, särskildt från landsortspressens sida, "i det att man icke ens skytt att insinuera" — hette det — "att vi skulle till vår egen fördel missbrukat vår ställning som hufvuddelägare i Svenska Telegrambyrån".**

De "fullständigt oberättigade förebräelserna" hade kommit dem att i pur desperation sälja sina aktier. Och till hvem? Jo, till hr Eklund naturligtvis! Och hvarför? Jo, "de utländska telegrambyråerna, företrädesvis de, som fylla sin uppgift bäst, äro enskilda företag".

Sedan skrifvelsens författare därefter i lyriska tongångar prisat sig själfva för de ädla gärningar, de föröfvat, öfvergå de med vemod till att skildra Nya Dagligt Allehandas ondska.

---

* De två tidningarna betalte 70,000 kr., återfingo sedan af hr Eklund, som "vängåfva" för att de skulle sälja telegrambyråns distributionsafdelning till honom 35,000 kr., och sålde slutligen år 1908 samma 70 telegramaktier tillbaka till hr Eklund för ett pris, af, enligt hvad det uppgifves, 1,200 kr. stycket, alltså 84,000 kr. Så att nog var det "afsevärda uppoffringar" alltid!

** Måne de två tidningsbolagen i detta hänseende kunde känna sina samveten rena, sedan de nyss sålt sina telegramaktier för dubbelt så högt pris kontant som hr Eklund efter deras mening borde betala andra aktieägare om fem år?

N. D. A. hade "i närvaro af våra representanter" (hrr Hildebrand och Arv. Sohlman) haft oförsyntheten att förklara, att det inte sålde sina telegramaktier billigare än 1,000 kronor stycket.*

Häri sågo de två undertecknarna af förklaringen ett utpressningsförsök. Lyckligtvis afslog hr Eklund modigt detsamma och — "underkastade sig i stället hotet om de anfall, som skulle blifva en följd af ett afslag på detta yrkande".

På lätt och fint vis antyddes vidare i förklaringen, att det nog var N. D. A., som låg bakom Dala Malmfältsbolagets stämning mot hr Eklund samt hänvisades till en för nans räkning gjord speciell förklaring af likvidatorerna i firman Runnerström & C:o, och slutligen ombads en hvar mottagare af det vackra aktstycket att — hålla det hemligt!

De Runnerströmska likvidatorernas försök till Ehrenrettung åt hr E. var ett skäligen inveckladt aktstycke. Det påpekades däri, att hr Eklund tillskjutit blott 15,000 kr. till kommanditbolaget Runnerström, som startade med 400,000 kr., och att han "sålunda ej gärna kunnat tänkas ha något större inflytande på affärsledningen och detta så mycket mindre som ledningen af ett kommanditbolag enligt lagen ligger fullt enväldigt i händerna på firmainnehafvaren". Längre fram i samma skrifvelse förklara emellertid hr Eklunds båda förespråkare, att han hösten 1907 hade ett tillgodohafvande hos Runnerström & C:o af c: a 100,000 kr. För detta sitt tillgodohafvande gjorde han sig beäckt med att bemäktiga sig den af Dala Malmfält till firman Runnerström lämnade panten (något som onekligen tyder på "större inflytande på affärsledningen"). För att emellertid andra fordringsägare i Runnerströmska firman också skulle få något godt af den värdefulla panten hade hr Eklund gjort ett bolag på denna pant, Optionsbolaget, och nöjde sig med 100,000 kr. i preferensaktier i detta. (Sistnämnda uppgift befanns vid undersökning i patent- och registreringsverket oriktig — hr Eklund hade i verkligheten tagit preferensaktier för 150,000 kr.)

Det säger sig själft, att redogörelsen för dessa trassliga affärer på intet sätt förklarade eller försvarade hvad som borde försvaras, nämligen hr Eklunds undertryckande af notis till pressen om den uttagna stämningen rörande återvianing af

---

* Och N. D. A. hade tillagt, att det icke alls skulle tänkt på att sälja aktierna, om det icke nu sett sig ur stånd att kunna utöfva något inflytande på telegrambyrån.

malmfältspanten. Detta anmärktes också, som vi ofvan sett, af Dagens Nyheter.

Nya Dagligt Allehanda, mot hvilken tidning den konfidentiella deklARATIONEN väsentligen var riktad, svarade med en offentlig hemställan så lydande:

Gentlemanlike?

För egen del vilja vi blott erinra om, att denna skrift, hvori N. D. A. anklagas för brott mot solidariteten, grof penningutpressning med mera, icke blifvit oss delgifven af upphofsmännen, men däremot meddelats våra kolleger landet rundt — under tysthetslöfte.

Gentlemanlike?

Och dock är detta icke det värsta.

Det värsta är uppkomsten af historien om att "direktör Eklund afslagit Nya Dagligt Allehandas efter försäljningen och i närvaro af våra representanter framställda fordran, att han för ett pris, motsvarandet det dubbla paripriset, skulle inköpa dess aktier och i stället underkastat sig hotet om de anfall, som skulle blifva en följd af ett afslag på detta yrkande" — —

Sakförhållandet är följande:

Dagen före bolagsstämman i telegrambyrån anordnades ett möte på Aftonbladets styrelserum mellan hrr Hildebrand, Ljunglund, Arvid Sohlman och F. G. T. Eklund. Hr Eklund medförde som sitt juridiska ombud ordföranden i Vårt Lands styrelse kanslisekreteraren Vougt, och under större delen af sammanträdet närvar äfven fungerande verkställande direktören i N. D. A. hr J. G. Christensén. Afsikten med sammanträdet var att undersöka, huruvida någon sammanjämkning mellan de olika parternas stridiga uppfattningar kunde vinnas före stämman.

Det öfverenskoms före sammanträdet, att protokoll ej skulle föras, utan förhandlingarne skulle vara strängt konfidentiella. Denna försäkran upprepades ömsesidigt vid sammanträdet slut.

Nu begagna Aftonbladet och Stockholms Dagblad vår närvaro vid detta sammanträde till att sprida det afskyvärda förtal, som man "konfidentiellt" meddelat tidningarna, och som en af dem — naturligtvis Vårt Land — redan skyndat att sprida till allmänheten.

Vi återupprepa vår fråga:

Gentlemanlike?

Det är allbekant, att hr Eklund redan före stämman gifvit bud på N. D. A:s telegramaktier, och att ett sådant anbud förekom

i själfva aftalet mellan aktiemajoritetens innehafvare och hr Eklund. I anledning häraf förklarade hr Ljunglund, att hans styrelse icke kunde nöjas med det sålunda gjorda anbudet, utan hade anspråk på att få s a m m a p r i s för sina aktier som St. D. och A. B. Ville man ej offentliggöra detta pris, så ställde styrelsen priset pr aktie till 1,000 kr. Att styrelsen öfver hufvud kunde tänka på att sälja sina aktier berodde på, att dessa ej längre hade något inflytande på byråns ledning.

Hr Christensén förklarade, att han bestämt komme att afråda N. D. A:s styrelse från att sälja sina aktier till hr Eklund till något pris.

Ingendera af representanterna fogade ens en skymt af hot till sina uttalanden.

Hade sådant hot förekommit, skulle naturligtvis förhandlingarna genast blifvit afbrutna. I stället fortsattes de i bortåt två timmar efter det ofvanstående förklaringar gifvits, hvarunder våra motparter på det ifrigaste och i de mest smickrande ordalag ansträngde sig att söka öfvertala redaktör Ljunglund att blifva ledamot i Svenska Telegrambyråns styrelse. Ett anbud, som senare upprepades på själfva bolagsstämman.

Vi fråga: Är det gentlemanlike att ge ett dylikt anbud åt en person, som man vill inför allmänheten stämpla som utpressare?

Skiner inte här osanningen i den gjorda tillvitelsen igenom för en hvar?

* * *

Bland uttalandena om saken i landsortspressen härrörde det märkligaste från redaktör John Wigforss i Nya Värmlandstidningen, som i öppet bref till Stockholms Dagblad och Aftonbladet förklarade, att deras deklaration "var i högst väsentliga öel-lar vilseledande", hvilket han kunde säga, alldenstund han ägde ej ringa kännedom om de i förklaringen behandlade ämnen. Han gaf förklaringsgifvarna en frist till den 5 juli att rätta felaktigheterna. Efter nämnda datum förbehöll han sig rätt att publicera och criticera aktstycket.

Redaktören frih. Dan. Åkerhielm i Gefle skref i en ett par spalter lång artikel, att han stoppade det konfidentiella aktstycket i papperskorgen och vägrade tro på, att det gått ut från det håll, som det angaf som sitt ursprung. Han ådagalade emellertid, att förhållandena vid telegrambyråförsäljningen vore för Stockholms Dagblad och Aftonbladet så komprometterande, att

”hädanefter kunna dessa två tidningar svårligen begära att bli tagna på allvar, om de någon gång i framtiden se sig föranlåtna att föra den allmänna moralens talan mot affärsmoralen. Sådant skadar oss andra tidningar, och, än värre, det skadar det offentliga ordets heliga sak”.

För hr F. G. T. Eklund hade offentliggörandet af St. D:s och A. B:s förklaringar den behagliga konsekvensen, att allmänhetens uppmärksamhet leddes bort från hans person på de två nämnda tidningarna. Han satt alltså undangömd någonstädes, tyst som en råtta, åtlydande det honom gifna klöka rådet att tiga sig igenom.

FEMTE KAPITLET.

Till hr Eklunds förmån?

Åtskilliga af hr Eklunds vänner begagnade den inträdda situationen till att icke offentligen, men enskildt söka stämma den allmänna meningen till hans förmån. Särskildt framhölls, hurusom N. D. A., hvars kritik nu var så obarmhärtig, dock tidigare varit intimt lierad med hr Eklund, underhandlat med honom för sin del redan år 1905 om telegramaktietransaktioner och, när dessa strandade, engagerat honom som sin högt aflönade verkställande direktör.

Härpå svarade N. D. A. genom publicerande af åtskilliga ganska märkliga aktstycken, nämligen dels en brevväxling hösten 1905 mellan hrr Sohlman och Montan å ena sidan samt Nya Dagligt Allehandas (Förenade Tidningars) aktiebolag å den andra, dels hufvudpunkten i en hösten 1906 afslutad ”förlikning” med hr Eklund.

Af brevväxlingen — för hvars ordalydelse vi hänvisa till bilagorna — framgick, att hrr Sohlman och Montan 1905 kraftigt och vältaligt vädjat till den öfverenskomna solidariteten mellan de tre tidningar, som voro telegrambyråns hufvuddelägare, samt att N. D. A. ärligt besvarat denna vädjan och i allo handlat korrekt och öppet, hvilket framgår af den redogörelse, ordföranden

i dess styrelse lämnade herr Sohlman och Montan. Af förlikningshandlingen åter framgick, att hr Eklunds verkställande direktörskap i N. D. A. ingalunda är något ärofullt blad i hans historia. Han hade förstätt inge tidningsbolagets styrelse en så hög tanke om sin duglighet, att detta engagerat honom för 10 år mot den anseliga årslönen af 15,000 kr. pr år. Men han hade oföördröjligen missbrukat sin ställning inom tidningsbolaget på ett sådant sätt, att styrelsen fann sig efter sex månader böra afstånga honom från tjänstgöring. Hr Eklund fordrade då på rättslig väg att utfå aflöning för resterande 9½ år af kontraktstiden, men innan saken kom under domstols pröfning, ingicks en förlikning (den 8 okt. 1906), hvarigenom han åtnöjde sig med en afträdessumma af 4,500 kr., hvarjämte beslöts att i förlikningsaftalet införa följande bestämmelse:

”Bolaget utlofvar att icke utöfva några repressalier gent emot direktör Eklund för hans åtgärder beträffande Svenska Telegrambyrån och Svenska Pressbyrån eller angripa honom eller dem för de ekonomiska transaktionerna vid Svenska Pressbyråns bildande.”

Detta aftal vittnar uppenbart så kraftigt om skuldmedvetande å hr Eklunds sida, att det minst af allt lämpar sig att anföras till hans förmån.

Ett försök att rentvå hr Eklund från delaktighet : firman Runnerströms affärer gjordes äfven, under hänvisning till att domstolen befriat honom personligen från att ingå i svaromål. I sak betydde detta naturligtvis föga, då de två jobberibolagen Runnerström & C:ni och Optionsbolaget, i hvilka hr Eklund spelade en så framträdande roll, fortfarande voro svarande. För att beysa firman Runnerströms välsignelsebringande verksamhet och hr Eklunds ställning till densamma meddelade N. D. A. följande interiör, som från motsidan lämnades obestridd:

”I fjol somras befann sig en ung affärsman och bolagsdirektör i den situationen, att han synnerligen gärna ville förvärfva en större post aktier i sitt bolag. Det betydde för honom ganska mycket — om ej allt. Han hade själf tillgångar och dessutom förmögna släktingar, som gärna ville hjälpa honom — men för ögonblicket, då aktietransaktionen skulle göras, hade han ej resurser att likvidera det tilltänkta köpet. Han kom att relatera förhållandet för en vän (icke affärsman) som stod hr Eklund

nära, och följande morgon ringde hr F. G. T. Eklund i hans telefon:

— Du vill ju gärna ha de utbudna aktierna i ditt bolag?

— Ja! Har X. talat om det?

— Ja, det har han. Och om du nu på förmiddagen går upp till Runnerström & Co., så får du dina aktier.

— Men jag har ej kontanter för tillfället!

— Betyder mindre. Hälsa Runnerström från mig, så ordnar han hela saken.

Vår direktör gick gladeligen upp till mäklarefirman. Aktierna voro utbudna för parivärdet 200 kr., och hr R. upplyste honom också om, att mäklarefirman till detta pris förvärfvat dem för hans räkning.

— Men jag har ej förrän om någon tid pengar att betala dem med!

— Jaså, sade hr Eklunds kompanjon. — Ja, vi ordna det med en månads växel då. Men vi lägga på 45 kronor pr aktie som provision.

Mannen, som skulle plockas, hade ingen annan utväg än att — acceptera förslaget och växeln. För något öfver hundra aktier, som mäklarefirman köpt för hans räkning till ett pris af 200 kr., fick han betala 245 kr. stycket med en accept på en månad. Tjugutvå och en half procent pr månad är ju en nått "mäklareprovision"!

Beloppet betalades i sinom tid. Med anlitande af de allra sista resurser vår direktör ägde. Att han hade dessa sista slantar, visste mäklarefirman mycket väl. Och just dem ville den åt. Den hade så mycket mindre att riskera på den vackra affären, som de försålda aktierna lades som säkerhet för direktörens accept i bankaktiebolaget Stockholm—Öfre Norrland."

SJETTE KAPITLET.

Herrar Sohlman och Montan i klämna.

Ungefär 14 dagar efter telegrambyråns bolagsstämma började rättsmedvetandet hos Svenska Dagbladet reagera mot hvad vid stämman förekommit, dock icke i det hela, utan be-
träffande en viss detalj.

"Vid Svenska telegrambyråns bolagsstämma upplystes", skref Sv. Dagbl. den 4 juli, "att herrar Sohlman och Montan vid försäljningen 1905 af telegrambyråns distributionsafdelning vid sidan af den "officiella" i byråns böcker upptagna köpeskillingen mottagit ett ytterligare belopp af 35,000 kr., som icke bokförts, men kvitterats af herrar Sohlman och Montan till köparen.

Dessa upplysningar, som bekräftades af herr Sohlman själf, äfvensom af ett par andra styrelseledamöter, d: r Hildebrand och dir. J. A. Björklund, ställer den i styrelseberättelsen omnämnda "gåfvan" i en rätt egendomlig belysning. Styrelsen i ett aktiebolag försäljer — utan bolagsstämmans hörande — en af bolagets värdefullaste tillgångar och betingar sig därvid den "provision" uppgående till öfver halfva beloppet af försäljningssummans storlek.

Man måste — äfven om förfarandet icke skulle vara juridiskt brottsligt — beteckna en dylik transaktion som en oegentlighet af allvarligaste art. Det betyder ur moralisk synpunkt icke mycket, om dessa styrelseledamöter stoppat pengarna i egna fickor eller om de öfverlämnat dem till de tidningsbolag, hvilka de representerade i telegrambyråns styrelse, och hvari de i hvarje fall voro starkt ekonomiskt intresserade. Men för pressens anseendes skull är affären naturligtvis så mycket obehagligare, om ifrågavarande transaktioner skett med resp. tidningsbolags styrelsers goda minne.

Man har i det längsta väntat på en tillfyllestgörande förklaring från de komprometterades sida, men någon sådan har icke kommit. Det utskickades visserligen den 27 juni från Af-
tonbladet och Stockholms Dagblad till härvarande tidningsredaktioner, ett "konfidentiellt meddelande", hvari en del anmärkningar mot förutvarande styrelsemedlemmar besvarades, men icke ett ord yttrades däri om den viktigaste punkten. Det vore i hög grad beklagligt, om vederbörande nu skulle anse saken därmed utagerad. Ty utagerad i den bemärkelse, att det all-

männas rättsmedvetandet blifvit tillfredsställt, är den icke så länge ej en fullständig utredning skett och ansvaret för den miss-tänkta transaktionen blifvit helt klarlagt.

Genom att öfverlämna omförmälda 35,000 kr. jämte ränta ha vederbörande visserligen godtgjort telegrambyrån för en förlust, som den påtagligen lidit genom deras åtgöranden, och möjligen ha de därigenom lättat sina egna samveten, men att sedan låta udda vara jämnt, under åberopande af bolagsstämmans decharge för 1905 års förvaltning, skulle väl vara detsamma som att se genom fingrarna för hvilket felsteg som hälst, endast den ekonomiska förlusten efter skedd upptäckt godtgjordes.

Vi kunna icke tänka oss att tidningar sådana som Stockholms Dagblad och Aftonbladet, hvilka uppträda som affärs-moralens väktare och — i synnerhet den senare — gjort till en speciell uppgift att beifra allt "jobb" och bortrensa alla skadliga utväxter inom det ekonomiska lifvet, kunna låta en transaktion af detta slag stå kvar som en mörk punkt på den svenska pres-sens anseende, utan att vidtaga energiska anstalter för att bringa fullt ljus öfver saken och förlägga ansvaret där det bör ligga."

Herrar Sohlman och Montan funderade ett par dagar på denna hemställan och tillsände därefter de tidningar, som del-tagit i kritiken, en skrifvelse, hvori de förklarade, att de såsom ledamöter af telegrambyråns styrelse år 1906 underhandlade med hr Eklund om försäljning af den s. k. distributionsafdelningen, men erhöllo därvid hvarken för egen eller Aftonbladets och Stockholms Dagblads aktiebolags räkning någon provision; de 35,000 kronor, som de uppburo af hr Eklund, utgjorde ej någon del af köpeskillingen, utan "voro en bolagens tillkommande ersättning för en helt annan sak"; beloppet hade ej först nu, utan för ett år sedan ställts till Telegrambolagets förfogande. Slut-ligen lofvade de två herrarne att längre fram ge utförligt besked.

Dessa förbehållsamma uttalanden hade naturligtvis blott till verkan att ytterligare spänna nyfikenheten. Man behöfde ej heller vänta alltför länge, ty den 8 juli sände de två herrarne till pressen "en enkel och sannfärdig historia" om sina trans-aktioner med hr Eklund. Vi återgifva detta kuriösa aktstycke in extenso i bilaga III. Inom pressen och allmänheten framkal-lade det närmast munterhet. Kontentan af dess innehåll är, att hr Eklund endast velat betala 35,000 kr. för distributionsafdelnin-gen, men hrr Sohlman och Montan lyckades pressa upp priset till 50,000. Häröfver blef hr Eklund så glad och belåten, att han skänkte de två herrarnes tidningsbolag till fördelning sinsemellan

35,000 kr., som de mottogo "såsom ersättning för den skada, som tillskyndats dem genom aktieköp, hvilket han nödvändiggjort."

Historien om hr Eklunds generositet mot de stackars fattiga St. D. och A. B. blef ett tacksamt tema för skämtpressen, där hjältarna i densamma afbildades. I den dagliga pressen mottogs förklaringen med en ironi, som icke blef mindre hvass, därför att den antog en quasi-aktningsfull form. Det var tydligt, att "den mörka punkten på svenska pressens anseende" icke i ringaste mån därigenom bortogs, utan tvärtom blef till till sin existens definitivt konstaterad.

Men därvid har pressen allt intill denna dag låtit bero. Till hvad gagn för dess anseende är lätt att genomskåda!

Försöket att föra den stora allmänheten bakom ljuset misslyckades kapitalt, men någon verklig inblick i de invecklade transaktionerna torde allmänna opinionen näppeligen ha fått, hvarför det torde vara påkalladt att här framställa dem i deras rätta sammanhang och belysning.

SJUNDE KAPITLET.

Hemligheterna avslöjade.

Det var icke utan, att hr F. G. T. Eklunds bråda afskedande ur telegrambyrån hösten år 1905 hade förskaffat honom någon-ting liknande en martyrgloria. Han hade tjänstgjort i affären lång tid och skickligt låtit göra gällande, att dess obestridda framgång var hans förtjänst. Någon annan anledning till hans afskedande var ej bekant, än att han spekulerat på telegramaktierna, hvilket ju ingalunda var någon dödssynd, och för öfrigt förklarade han, att hans aktieköp blott gått ut på att betryggaa åt honom själf fortsatt anställning i en institution, åt hvilken han egnat sin ungdoms bästa krafter.

Aktiebolaget Förenade Tidningar var vid denna tid i behof af en affärsledare, och fick sin uppmärksamhet fästad på, att hr Eklund var å premdre. Han var mycket dyr, men en duktig karl är värd sitt pris. Hr Eklund lofvade att med lif och själ

egna sig åt företaget, men på grund af lidna smärtsamma erfarenheter i telegrambyrån fordrade han garantier för att få sitta säkert på sin nya plats, och nöjde sig ej med mindre än kontrakt på 10 år. Han fick denna garanti.

Men knappt hade han hunnit få kontraktet med tidningsbolaget på fickan, innan han började tala med telegrambyråns styrelse i hotande ton. Det var hans afsikt, förklarade han, att låta N. D. A. upphöra med att vara telegrambyråns kund. Tidningen hade nämligen ingen skriftlig öfverenskommelse med byrån, utan i likhet med de två andra större delägarne blott muntligt aftal. Denna bojkott kunde alltså omedelbart sättas i verket. Vidare skulle hr Eklund begagna sig af sina kunskaper och förbindelser i telegrambyrå- och annonsbyråbranchen till att från de förenade tidningarne börja direkt konkurrens mot telegrambyråns olika afdelningar.

Detta hot synes ha gjort mycket stark verkan, och herrar Sohlman och Montan inläto sig genast i underhandlingar om förlikning med den afsatte telegrambyrådirektören.

Dennes fordringar voro att dels erhålla en afträdessumma om 15,000 kr. och ett vackert tjänstgöringsbetyg, dels få köpa telegrambyråns distributionsafdelning för ett pris af 35,000 kr.

Distributionsafdelningens uppgift är, som bekant, att hålla tidningar till försäljning ej blott vid järnvägsstationer och biljettkiosker, men ombord på bantåg och ångbåtar. Tidningar ha ju blifvit lika outhärliga som dagligt bröd, ej minst för resande människor.

Detta företag hade som alla nya företag ej så synnerligen godt före i portgången. Men "så bröt kriget ut" — det stora rysk-japanska kriget, och allmänhetens tidningshunger blef glupande. De tidningsexemplar, som såldes genom distributionsafdelningen, räknades ej längre i hundratusental, utan i milliontal. Hr Eklund hade på sin post i telegrambyrån observerat detta fenomen och tagit sina mått och steg därefter. Han hade ingalunda dolt för sina husbönder i styrelsen, att denna tidningsförsäljning artade sig godt, men hur godt den i verkligheten gick, det anade de icke. Hr Eklund hade nämligen afvältrat på distributionsafdelningen så stor del af hela telegrambyråns driftkostnad, som han möjligtvis kunde, utan att väcka misstankar. Hösten 1905 satt han inne med vetskap om att denna gren af byråns verksamhet redan i verkligheten gaf ungefär 20,000 kronor om året netto. Men herrar Sohlman och Montan anade det icke. De trodde, att denna lösnummerförsäljning hade långt blyg-

sammare ekonomiskt resultat, och hr Eklunds förmodligen ganska tidigt uppgjorda plan att slå under sig denna lukrativa rörelse stötte därför icke på något allvarligt motstånd. Det var blott om priset, man icke strax kunde komma öfverens.

Efter åtskilliga förhandlingar fram och tillbaka uppnåddes enighet mellan parterna på följande villkor.

Herr Eklund afstod från sina konkurrensplaner och band genom kontrakt på 10 år, gällande från den 1 januari 1906, N. D. A. att blifva telegrambyråns abonnent;

Telegrambyråns distributionsafdelning öfverläts åt hr E. mot ett officiellt pris af 50,000 kr., däraf 15,000 kr. skulle anses gäldade genom att hr E. tillerkändes detta belopp, som skadestånd för sitt entledigande ur telegrambolagets tjänst.

Ett icke officiellt villkor var, att hr E. tillställde Stockholms Dagblads och Aftonbladets representanter i telegrambyråns styrelse ett belopp af 35,000 kr., som icke skulle anses ingå i köpeskillingen och icke redovisas för telegrambolaget.

Betalningen erlades genom en växel å 35,000 kr., utfärdad af telegrambyråns styrelse och accepterad af hr E., samt genom 35,000 kr. kontant.

Herr Eklund antog, att herrar Sohlman och Montan redovisade det kontanta beloppet till telegrambyrån och själfva tillgodogjorde sig växeln, men i verkligheten gjorde de tvärtom. Han var ingalunda okunnig om, att hr Sohlman och Montan kunde få obehag för framtiden af sitt handlingssätt. Han lät notarius publicus taga afskrifter af växeln, då han i sinom tid löste in den, och öfverlämnade först därefter på hr Montans begäran papperet till denne. För vänner och bekanta lät han förstå, att han hade ett par af pressens matadorer i sin hand, och han dröjde icke att göra bruk af sin makt, i det han utan vidare slog under sig distributionsafdelningens nettovinst för år 1905, som uppgick till ungefärligen 15,000 kr. Telegrambyråns styrelse vågade icke anmärka på detta orättmätiga handlingssätt, utan fann klokast att låta udda vara jämnt.

Det fordrade vackra tjänstgöringsbetyget lär hr E. ha erhållit, men vi betvifla, att det i uppriktighet går upp mot det omdöme, som vid samma tid gafs af den mångåriga ordföranden i Svenska telegrambyråns styrelse professor Montan, då denne, som länge och på nära håll haft tillfälle följa hr Eklunds gärningar, skref bl. a. följande till en framstående tidningsdirektör i Södra Sverige: "Hr Eklund lider af sådana moraliska och intellektuella brister, att hans

chefs kap för telegrambyrån är en omöjlighet.”

Detta hindrade emellertid icke, att hr E. fick sitta kvar som ledamot i telegrambyråns styrelse ända till bolagsstämman i juni 1907, då han uteslöts på därom framställd fordran från Nya Dagligt Allehandas sida. Det var vid detta tillfälle som Stockholms Dagblad och Aftonbladet funno vara försiktigast att inbetala de 35,000 kr., som de i början af 1906 mottagit af hr Eklund, utan att redovisa. Till denna ”gåfva” lade de jämväl ränta för 1 år och 4 månader, hvarigenom uppkom det bekanta beloppet 37,500.

I pressen har uppgifvits, att Stockholms Dagblads nuvarande redaktör skulle ha framtvingat denna inbetalning, drifven af rättfärdighetskänsla. Detta är icke med verkliga förhållandet öfverensstämmande. Däremot hade samme redaktör i våras otvifvelaktigt ett afgörande inflytande på aktiemajoritetens försäljning till hr Eklund.

ÅTTONDE KAPITLET.

Skydd mot efterräkningar.

Hr Eklund öfverlät den af honom förvärfvade distributionsafdelningen på ett aktiebolag, som han gaf namnet Svenska Pressbyrån, med ett kapital af 150,000 kr., fördeladt i hälften stamaktier och hälften preferensaktier.

Stamaktierna förbehöll sig hr Eklund. I teckning af preferensaktierna, som skulle löpa med 8 procent, fingo äfven tidningarna i landet rätt att deltaga. Dessa fingo sålunda, ädelmodigt nog, köpa sig till en anpart af ungefär 6,000 kronor om året af vinsten på sin egen lösnummerförsäljning!

Bolagets nettovinst för år 1907 var 26,115: 04, och det är all möjlig anledning antaga, att denna vinst skall ökas för hvar år.

Grundandet af Svenska Pressbyrån i början af 1906 framkallade i Aktiebolaget Förenade Tidningars styrelse tvifvel om renhårigheten hos dess dåvarande verkställande direktör, hr Eklund. En dag — det var den 30 april och alltså flera månader sedan affären startats — tillfrågades hr Eklund vid ett styrelsesam-

mantråde i tidningsbolaget, hur det egentligen hängde ihop med Pressbyråaffären.

Herr E. iakttog en sfinxlik tystnad.

— Hvarför ha inte våra tidningar N. D. A. och Stockholms-Bladet fått vara med om att teckna preferensaktier?

— Det kan jag inte nu upplysa.

Styrelsen måste begära upplysningar på annat håll och fick nu veta, att hr Eklund tecknat 5,000 kr. för hvardera tidningens räkning!

Gjorda efterforskningar bragte jämväl i dagen, att hr Eklund, styrelsen ovetande, avslutat det 10-åriga abonnentkontraktet med Svenska Telegrambyrån. Denna åtgärd stod i dubbelt hänseende i strid mot Förenade Tidningars intressen. Ty det var ju ej nog med att tidningsbolagets handlingsfrihet i ett viktigt hänseende bands för lång tid, utan detta hade skett för att högst betydligt minska värdet af en egendom, hvori tidningsbolaget var stor delägare.

Då styrelsen begärde, att dess verkställande direktör skulle förklara sitt handlingssätt, svarade han:

— Jag måste först tala med min advokat.

Hufvudstadens praktiserande advokater ha näppeligen någon trägnare kund än den nuvarande chefen för telegrambyrån. Detta kan visserligen bero på, att han ibland behöfver anlita juridiken som räddare i nöden, men rättvisligen må erkännas, att han älskar den långt mera för profylaktiska syften. När han har någon affärskupp i görningen och fått femton juristers försäkran om att kuppen icke medför kollision med lagen — ja, då har han ju också därmed visshet om, att han handlar fullt moraliskt. Ty hvad kan vara mera moraliskt än att enligt ett flertal rättslärdas mening handla juridiskt oantastligt?

Tidningsbolaget ansåg en dylik verkställande direktör i hög grad riskabel, desto mera som det allt tydligare framgick, att han manövrerade i samförstånd med tidningen Vårt Lands direktör, och ansåg sig därför nödsakad att afskeda honom. Hr Eklund svarade med kraf på $9\frac{1}{2}$ års full aflöning, men måtte emellertid, trots sina ifriga konferenser med advokatståndet, ej ha betraktat sin juridiska ståndpunkt som alltför oantastlig, hvarför han på hösten ingick på den förut omtalade förlikningen. Härigenom ansåg han sig ha vunnit trygghet för alla efterräkningar från denna sida.

Men det kunde ju tänkas, att besvärlig kritik kunde komma från annat håll inom pressen. Härför visste dock hr E. råd.

Då en af hans bekanta uttryckte sina farhågor för att det skandalösa sätt, hvarpå hr E. kommit öfver pressbyrån, måste i pressen väcka allmän förbittring och sålunda sätta i fara det honom af järnvägsstyrelsen beviljade monopolet på tidningsförsäljning, skrattade hr Eklund själfbelåtet.

— Var lugn du, sade han, jag skall nog göra murflarna belåtna. —

En af hr Eklunds metoder att "göra murflarna belåtna" är att sätta in dem i styrelserna för sina företag. Sålunda har pressbyrån 7 styrelseledamöter, som visserligen blott åtnjuta 3 å 400 kr. årligen hvardera, men till gengäld äro befattningarna arbetsfria. Samtliga styrelseledamöterna äro omsorgsfullt valda mäktiga pressmän ur olika läger. När hr Eklund nu kom öfver telegrambyrån, lät han genast förklara sin afsikt vara att utvidga styrelsen från fem till sju personer med 1,000 kr. årslön hvardera, och intill dess detta hinner effektueras betala de två främsta suppleanterna (om icke flera) 1,000 kronor. Därigenom har han åter lyckats intressera 7 framskjutna pressmän i sina affärer!

Nu tro vi visst icke så illa om pressmännen, som att de skulle låta köpa sina samveten för en styrelsepost och 1,000 kr. om året, men vi veta med fullkomlig säkerhet, att hr Eklund tror sig genom denna metod ha fått så godt som hela Stockholmspressen i sina händer och till lydaktiga redskap för sina planer.

Detta är naturligtvis ett groft och ärerörigt misstag, men hufvudstadspressens hållning är sådan, att det för den oinvigde kan se ut, som om hr Eklunds uträkning vore riktig.

Hvad verkan skall detta i längden komma att få på den allmänna opinionens uppfattning om den ledande hufvudstadspressen?

Hvad landsortspressen beträffar, så tycks hr Eklund för den hysa ett tämligen högdraget förakt, hvilket visade sig genom det sätt, hvarpå han tillsatte styrelse i telegrambyrån. Förmodligen anser han de enskilda ortstidningar, som eventuellt skulle våga uppträda mot honom, ha allt för ringa inflytande. En större tidning har han bundit på ett speciellt sätt, hvartill vi strax skola återkomma. Det stora flertalet vågar ej riskera repressalier i form af höjda telegramhonorar och minskade annonsorder.

I det köpekontrakt, som hrr Sohlman och Hildebrand afsiöto med hr Eklund, indelades telegrambyråns aktieägare i olika grupper. I första gruppen ha Stockholms Dagblad och Aftonbladet naturligtvis placerat sig själfva — dygden skall ju ha sin belöning — med ett pris af — som på goda grunder antages —

1,200 kr. pr aktie. I gruppen nr 2 placerades Sydsvenska Dagbladet Snällposten med sina 50 aktier till ett lösningspris af 800 kr. pr aktie, som dock ej utfås förr än om 2 år. Huruvida någon eller några andra aktieägare ställts i samma grupp, är oss ej bekant. M ö j l i g e n kan här ligga nyckeln till den gåtfulla tystnaden i annars frispråkiga landsortsblad.

I tredje gruppen — 600 kronors lösningspris pr aktie om 5 år — placerades Nya Dagligt Allehanda, med sina 85 aktier samt några smärre aktieägare.

Hela denna gruppering är — oafsedt de motiv, som ligga till grund för densamma — ett vackert och talande vittnesbörd om, hur lugnt och förtröstansfullt man kan lita till hrr F. G. T. Eklunds, Harald Sohmans och Karl Hildebrands försäkringar om att något "ekonomiskt partitagande aldrig kommer i fråga!"

NIONDE KAPITLET.

Telegrambyrån som arbetsgifvare.

Senare delen af sommaren 1908 blef mycket händelserik; striderna på arbetsmarknaden, Malmöbomben och oroligheterna på västkusten samt först och sist den stora valrörelsen med dess många uppseendeväckande faser togo allmänna uppmärksamheten så fullständigt i anspråk, att telegrambyråstriden snart trädde i bakgrunden.

Utan att väcka något uppseende återkom hr Eklund från landet och började regera i samråd med sitt finansiella stöd bankdirektören-suppleanten. Utåt manifesterade sig den nya regimen genom en del cirkulär och meddelanden till pressabonnenterna, hvari utlofvades, att allt skulle ställas på bästa möjliga fot med afseende på nyhetsmaterialalets anskaffning och distribution. Men dessa löften motsvarades så illa af verkligheten, att Svenska Dagbladet i slutet af september förklarade telegrambyråns utrikes nyhetsanskaffning fungera "på ett bedröfligt och löjeväckande sätt", i det att den svenska pressen fick hålla till godo med "nyhetsafskräden".

Det inrikes nyhetsmaterialet befanns ofta lida af våld och tententiös färgning, särskildt med afseende på de politiska nyheterna.

Beträffande byråns inre förhållanden förspordes, att hr Eklund uppträdde som en mycket sträng och fordrande herre. Han lät personalen på de olika afdelningarna veta, att han måste genomföra sträng sparsamhet och samtidigt kräfvat högsta möjliga arbetsintensitet. Dessa grundsatser kunna väl ur arbetsgifvaresynpunkt vara förträffliga, men tillämpade mot en personal, som redan förut befann sig i svårt betryck, måste de alstra befogadt missnöje.

Svenska journalistföreningens fackorgan "Journalisten" målade nyss förhållandena i telegrambyrån i mörka färger. "Den sida af risken" (genom hr Eklunds chefskap) — hette det bl. a. — "som hänför sig till byråns funktion som nyhetsförmedlare, har redan blifvit i dagspressen med styrka betonad. Risken har emellertid äfven en annan sida, som där icke berörts, men som också förtjänar att framhållas. Svenska Telegrambyråns medarbetare ha i jämförelse med öfriga pressmän, hvilkas arbetsvillkor på senare år väsentligt förbättrats, intagit en i många fall mycket tillbakasatt ställning. De löner som byrån betalat ha varit genomgående lägre än i tidningarna och för vissa poster rent af skandalöst låga. Arbetet har delvis genom olämplig arbetsfördelning och delvis på grund af för knapp arbetskraft, varit orimligt pressande. Anspråken på dem att à tout prix fullgöra sina uppdrag, har stundom nödgat dem att finna sig i en behandling, som varit nedsättande för deras personliga och publicistiska värdighet. Dessa förhållanden ha kvarstått sedan hr Eklunds föregående regim i Svenska Telegrambyrån och om han skulle vilja göra gällande, att han då icke hade makt att genomföra någon rättelse, så har han nu tillfälle att göra det. Hvarom icke måste skulden tillskrivas honom, hvarmed skulle bekräftas den fara, som en för publicistiska intressen främmande affärsledning af en publicistisk institution innebär för journalistkåren. Saken skulle bli så mycket odiösare, som det därmed kunde sägas, att de första, som blifvit lidande på den transaktion, hvarigenom Aftonbladet och Stockholms Dagblad på ett för dem själfva så inbringande sätt tillskapade den nuvarande telegrambyråregimen, varit byråns medarbetare."

De otrefliga förhållandena inom byrån framkallade på en af dess afdelningar ett upprorsförsök, som under några dagars tid lät mycket tala om sig.

Ledaren för Svenska notisbyrån hr Hans Leander uppsade den 30 september å egna och medarbetares vägnar hr F. G. T. Eklund tro och lydnad och meddelade, att han, Leander, låtit på sig inregistrera notisbyråns namn och hädanefter komme att bedrifva den som själfständig affär oberoende af telegrambyrån.

I en skrifvelse till de stora Stockholms-tidningarnas hufvudredaktörer förklarade hr L., att han, som startat notisbyrån och hela tiden ledt densamma, ansåg, att icke något äganderättsförhållande existerat mellan telegrambyrån och notisbyrån, utan blott ett samarbete. Det fanns ej längre några skäl att fortsätta detta samarbete, menade hr L., då dels de flesta af hufvudstadens tidningar ej längre äro ekonomiskt intresserade i Svenska Telegrambyrån, dels telegrambyråns inflytande på notisbyråns arbete numera under hr Eklunds chefskap uteslutande är mindre gagneligt. Hr Eklunds kraf på att affären skulle tjäna in pengar åt honom "har på sista tiden allt kraftigare betorats" samt ledt till att lönerna hållits på ohållbar nivå, och jämväl hade utbrytningen blifvit nödvändig för att slippa, "att obehöriga hänsyn göra sig gällande vid byråns verksamhet". Hela notisbyråns personal delade hans uppfattning, att "förhållandena i Svenska notisbyrån på den senaste tiden artat sig att bli sådana, att för byråns föreståndare och medarbetare ej syns någon annan utväg än att antingen samfällt lämna byrån eller att handla på sätt, som nu skett."

Hr Leander trodde i sin ungdomliga naivitet, att hela hufvudstadspressen skulle gilla hans skäl och stödja hans uppror, men detta slog fel. Redaktörerna och ekonomidirektörerna i hr Eklunds telegrambyråstyrelse kände sig kränkta i sin husbonderätt och hjälpte omedelbarligen hr Eklund att etablera en ny notisbyrå. Nu tappade hr Leander genast modet och anträdde redan den 1 oktober ett förödmjukande återtåg.

Vi återgifva bland bilagorna den "konfidentiella" skrivväxlingen i denna egendomliga episod. Under telegrambyråstridens olika faser har så mycket ofog bedrifvits med "konfidentiella" cirkulär, att den som anser, att pressen är bäst betjänt med öppet och ärligt tillvägagångssätt, omöjligen kan respektera den sekretess, hvarpå sådana aktstycken göra anspråk. Dessutom är den underkastelseskraft, som telegrambyråns styrelse mottog af hr Leander af en i hög grad bedröflig och uppörande beskaffenhet och bör icke få lämnas oanmärkt. I den motivering, som i riksdagen gafs åt "lex Hildebrand" anfördes åtskilliga "afböner", som väckte stark harm både inom och

utom riksdagen, då det var uppenbart, att en hänsynslös moralisk tortyr afpressat dem. Den afbön, som telegrambyråns styrelse mottog och distribuerade åt olika håll, kunna vi utan tvekan beteckna som långt mera upprörande än dess motstycken i antydda motion. Det är en stor skam för svenska pressen, att en dess institution kan anse sig vara betjänt med, att en ung och intelligent medarbetare på detta sätt kastar sig i stoftet. Dessutom är denna afbön missvisande. Den innehåller några ord om "allt för starkt inflytande från visst håll", hvilkas syftning är uppenbar. Tillfrågad i ett vittnes närvaro om hvad denna insinuation häntydde på, förklarade afbönens författare, att han "tagit starkt intryck af i pressen synliga artiklar". Om detta är riktigt, så kan den insidiösa formuleringen endast ha varit honom utifrån påtvingad.

Ytterligare kommentarer äro här obehöfliga.

TIONDE KAPITLET.

Intressen, som ligga tidningarna om hjärtat.

Hvad man sedan länge förebrått telegrambyrån är i korthet följande. Beträffande den utländska nyhetsförmedlingen står den under danskt förmynderskap, så att de svenska tidningarna få ett olämpligt urval af utländska nyheter, redigerade på ett torftigt och stundom obegripligt sätt. De svenska nyheter, som genom byråns försorg meddelas utlandet, bli äfvenledes i Köpenhamn vingklippta och omgjorda efter hr Sörensens smak och intressen. För den inhemska nyhetsanskaffningen har byrån ej tillräckligt goda och opartiska krafter, likasom dess personal ej förmår tillgodose lokaltidningarnas önskningsar om ett förnuftigt notisurval för deras räkning.

Beträffande byråns skötsel ur affärssynpunkt har denna i viktiga hänseenden visat sig vara mindre god. Dess annonsafdelning torde genom oegentligheter på olika håll i verkligheten ej gifvit behållning, utan har byrån måst basera sin budget på tyngande direkt beskattning af pressen. Man har vidare knnatt finna, att byrån på ett partiskt sätt fördelar sina favörer.

Den verkliga grundläggaren af telegrambyråns förvända affärsvanor är hr F. G. T. Eklund under det tidigare stadium, då han var dess tjänsteman. Hans omöjlighet som chef på grund af intellektuella och moraliska brister konstaterades ju också, som vi sett, i de kraftigaste ordalag 1905. Har hr E. sedan dess blifvit en annan och bättre?

På denna fråga har följande svar lämnats af en journalist, som varit i tillfälle att på nära håll göra sina iakttagelser.

"Herr Eklunds okunnighet är fenomenal, och det skrattas på alla Stockholms redaktioner åt de dyrbara fadäser, som flugit från hans läppar. Var hans moral med rätta ansedd som undermålig år 1905, så har den utveckling, hans dygder sedan dess fått inom firman Runnerström & C:o, den otvifvelaktigt sämst beryktade af Stockholms många illa kända jobbarefirmor, och ett samtidigt styrelseledamotskap i Vårt Land, näppeligen förädlat dem. Äfven hr Eklunds arbetsförmåga är högeligen dubiös och ingalunda passande för en anstalt, där metodisk noggrannhet, opartiskhet och redbarhet, kräfves. Den som vant sig vid den form af arbete, som dels består i att pr telefon insamla affärsrykten och dels genom telefoniska order göra detta vetande fruktbart i jobberi, för att slutligen kröna affärsdagens id genom en "affärsfrukost" — den lämpar sig icke för en selsättning, hvars vinst alstras långsamt och mödosamt. En yrkesjobbare begagnar till jobberi och "kupper" hvarje ställning han får i samhället. Däraf den enorma faran för samhället i sin helhet, och speciellt för affärsvärlden af att en person af hr Eklunds kvalitet sitter i spetsen för Svenska Telegrambyrån och beherskar det ofantliga nyhetsmaterial, som därigenom meddelas pressen i sin helhet.

Beträffande politiken åter, så håller jag det för mycket sannolikt, att hr Eklund hör till de politiskt konfessionslösa. Hans själsgåfvor lämpa sig icke för omfattande af någon politisk bekännelse. Men jag kan dess värre icke se någon trygghet härutinnan. Ty en bekännelslös af den certen tager naturligtvis det politiska parti, som är gynnsammast för hans privataffärer. Och telegrambyrån har öfvergått till att blifva hr Eklunds privataffär. Den behandlades som sådan redan vid bolagsstämman, då en minoritet af 248 aktier mot 252 vägrades att tillsätta t. o. m. en af de tre revisorsposterna.

Att den politiska omdömeslösheten kan ha sina vådor, visade sig i maj 1905, då hr Eklund lät Svenska Telegrambyrån sprida ett prospekt, som regeringen i ett mäktigt grannland an-

såg mot sig direkt fientligt. Sådant kan bli rent af farligt, all-denstund Svenska Telegrambyrån anses som officiöst nyhetsorgan för vårt utrikesdepartement och ännu allt jämt användes som sådant. Äfven ur politisk synpunkt är därför det nuvarande tillståndet ytterst betänkligt och får icke räcka länge.”

En hvar journalist, som är initierad i den stockholmska tidningsvärldens förhållanden, vet, att ofvanstående karaktäristik är träffande. Det klingade därför som ett dåligt skämt, då Stockholms Dagblad och Aftonbladet i sin konfidentiella skrifvelse till tidningsredaktionerna försäkrade att de två tidningarna genom sina transaktioner med hr F. G. T. Eklund ”icke handlat i strid med de intressen och önskemål, som beträffande telegrambyrån såsom pressinstitution företrädesvis ligga tidningarna om hjärtat.”

Hr Eklunds skötsel af telegrambyrån måste med en naturlags nödvändighet blifva undermålig. Alla stortaliga och reklamässiga reformlöften ha hittills förblifvit oinlösta. Och hur skulle annat vara möjligt? Genom sin brist på allmänbildning och kultur kan hr Eklund hvarken representera utåt eller föra nödiga underhandlingar. Dessutom ingår det naturligtvis ingalunda i hans planer att göra dryga påkostnader för byrån, utan tvärtom genom att minska utgifterna och höja inkomsterna garantera vinst på den till höga pris inköpta aktiemajoriteten. Han är äfven därvid beroende af den bank, som genom penningförsträckning möjliggjort ”affären” och hvars direktör hjälper till att regera.

Om också en i utsikt ställd löneförhöjning åt de hårdast tryckta medarbetarna omsider för skams skull förverkligas, så är dock detta knappast nämnvärdt höja kvaliteten af byråns prestationer.

Dessa medarbetare göra otvifvelaktigt så godt de kunna. Men man har sett, att de stå vanmäktiga gent emot en önskan af chefen att låta ”otillbörliga hänsyn” korrumpera byråns nyhetsförmedling. Här är en beständig fara för ”de intressen och önskningsmål, som beträffande telegrambyrån såsom pressinstitution företrädesvis ligga tidningarna om hjärtat.”

Men hr Eklund har också visat hvad han är i stånd till som annonsbyråchef. Ett enda exempel må här vara fullt tillräckligt.

För några år sedan, när hr Eklund ledde telegrambyråns annonsafdelning, startades af en hufvudstadsredaktör en tid-

ring som kallades Länstidningen. Den startades på spekulation att genom sitt blotta namn vinna spridning öfver hela Stockholm län. Uträkningen slog fel och tidningen i fråga nådde icke ens upp till ett hundratal pernumeranter. Tidningens ägare klagade sin nöd för vännen Eklund, som öfvertog bladet.

Om man vill se efter i Svenska Telegrambyråns räkenskaper skall man finna att Länstidningen under det år Eklund tog hand om den har erhållit mer annonser än stora hufvudstads-tidningar. Ja, den ståtar med en annonssiffra från Svenska Telegrambyrån större än ett halft dussin spridda landsortstidningar tillsammans kunna uppvisa. Nu frågas, hvilken valuta de annonsörer haft för sina pengar som fått sina på god tro inlämnade annonser i en tidning utan läsare?

Och måne inte de verkliga länstidningarna i Norrtelje och Södertelje genom detta ohederliga förfaringssätt indirekt tillskyndades förluster på mycket ansevärliga belopp?

Vi fråga än en gång: Stämmer det med pressens intressen och önskningsmål att ha en dylik ledare för Svenska Telegrambyråns olika afdelningar?

ELFTE KAPITLET.

Hvad bör göras?

Rättvisa och klokhed kräfva i lika grad, att "telegrambyrå-affären" revideras, och det grundligt. Fläcken bör icke få bli sittande på den svenska pressens ära och anseende. Vådan af att nöja sig med det nuvarande tillståndet kan icke tolereras.

Den "ordning", som infördes i Telegrambyrån och i dess förhållande till pressen genom den skandalösa bolagsstämman den 19 juni, må vara än så juridiskt oantastlig, så är den dock intet annat än en oordning. Det kan icke betvivlas, att så länge denna oordning räcker, så skall den "officiösa" Svenska Telegrambyrån ge anledning till skandaler, blifva en härd för korrup-tion.

Hvarken pressen, allmänheten eller statsintresset kan vara betjänt med ett sådant tillstånd. Och de behöfva icke heller åtnöjas därmed. En stor del af pressen har sin handlingsfrihet vis å vis Telegrambyrån oförhindrad och kan genom att uppträda samfällt ge eftertryck åt sin önsknings på ett ytterst verksamt sätt. Regeringen kan näppeligen anse sig böra favorisera en anstalt, hvars anseende är i en sådan massa hänseenden undergräfdt, och det är påtagligt, att både moraliskt och i realiteten kunna regeringens mått och steg blifva af afgörande betydelse.

Möjligheter att genomföra en ny regim i telegrambyrån äro alltså enligt vår mening i fullt tillräcklig grad för handen, och det är vår tro, att den nuvarande telegramsbyrådirektören skall om de begagnas rätt, finna det både klokt och billigt att gå in på en uppgörelse.

Men vi äro ej blinda för, att hvad som inträffat visar, att återflyttandet till tidningspressen af äganderätten till byrån ingalunda lämnar någon betryggande garanti för framtiden.

Vid sådant förhållande bringas man att tänka på, om icke ett starkt kontrolleradt aktiebolag med delägare ur de kretsar, dit exempelvis intressenterna i Dramatiska teaterns aktiebolag höra, skulle vara den lämpligaste förläggaren för telegrambyrån. Med hänsyn till institutionens betydelse jämväl för statsmakterna borde också under någon form samverkan och kontroll från regeringens sida kunna komma till stånd.

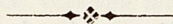
Vi ha visat, att Svenska Telegrambyrån med sina betydande fonder är en förmögen affär. Hvad beträffar dess årliga netto-behållning kan den under förnuftig ledning helt säkert drivas upp till 100,000 kr. årligen, utan att därigenom pressen behöfde ytterligare beskattas. Under sådana förhållanden torde det icke kunna anses vara någon dålig affär att, inlösa samtliga aktier till det pris pr aktie, som hr Eklund betalat, tillsätta en förnuftig och solid affärsledning samt en styrelse, hvari representanter för pressens intressen och statsintresset vore kraftigt representerade.

Detta bolag borde hafva begränsad utdelning — 8 procent t. ex. — och återstoden af nettovinsten kunde lämpligen gå till publicisters pensionering och ålderdomsförsörjning.

Äfven pressbyrån borde läggas under samma bolag. Det är icke synnerligen förnuftigt, att hr Eklund skall ha inkomsten af de svenska tidningarnas lösnummerförsäljning, men det är absolut oförnuftigt, att det skall ligga i hans hand att enväldigt bestämma, hvilka tidningar järnvägspassagerare få läsa eller

icke. Äfven här skulle den vinst, som öfverskjuter skälig ränta, gå till publicistpensionering. Inlösning af pressbyråaktierna till skäligt pris bör kunna ske desto lättare, som hela anstalten är beroende af det tidningsförsäljningsmonopol, som det står i järnvägsstyrelsens makt att bevilja eller icke bevilja.

Vi ha starka anledningar att tro, att det icke skulle stöta på några oöfvervinneliga svårigheter att erhålla kapital för en omordning af Svenska Telegrambyrån och Svenska Pressbyrån i här antydd riktning. Hr Eklunds personliga monopol som officiös nyhetsspridare och officiös tidningsförsäljare har redan hunnit blifva så förhatligt, och riskerna däraf äro så allmänt kända och erkända, att dess afskaffande blifvit en bjudande nödvändighet.

Bilagor.

I. Stockholms Dagblads och Aftonbladets konfidentiella skrifvelse.

Enskildt.

Herr Redaktör!

Med anledning af hvad som under de senaste dagarna förekommit i tidningen Nya Dagligt Allehanda rörande öfverlåtelse af aktiemajoriteten i aktiebolaget Svenska Telegrambyrån och i samband därmed stående förändringar i bolagets styrelse, anhålla vi att konfidentiellt få meddela följande:

Som bekant innehades före 1905 majoriteten i aktiebolaget Svenska Telegrambyrån af de tre tidningarna Stockholms Dagblad, Aftonbladet och Nya Dagligt Allehanda, hvilka sins emellan öfverenskommit om solidariskt uppträdande i och för denna majoritets bevarande. Sedan det emellertid kommit till vår kännedom, att underhandlingar sist nämnda år pågingo mellan Nya Dagligt Allehanda och direktör F. G. T. Eklund om öfverlåtelse till honom af sagda tidnings aktier, hvarigenom han eventuellt skulle komma att förfoga öfver majoritet i bolaget, nödgades vi vidtaga åtgärder på egen hand och ikläda oss afsevärda uppoffringar för att oberoende af Nya Dagligt Allehandas handlingssätt bevara ett inom pressen förlagdt hufvudinflytande i Telegrambyrån.

Vi föreställde oss därvid, att andra tidningar skulle befinnas villiga att stödja detta syfte genom att öfvertaga större delar af de af oss för ändamålet nyförvärfvade aktieposterna. Denna förutsättning har dock icke uppfyllts, utan tvärtom har man kunnat förspörja mångahanda yttringar, särskildt från landsortspressens sida, af misstro mot oss, i det att man icke ens skytt att insinuera, det vi skulle till vår egen fördel missbrukat vår ställning såsom hufvuddelägare i Svenska Telegrambyrån. Då vi vetat med oss, att dessa förebråelser varit fullständigt oberättigade, men ändock icke förmått att undarödja dem, har detta i väsentlig grad medverkat till vårt beslut att öfverlämna våra aktier i andra händer.

Då tillika, icke minst under de senare åren, den erfarenheten torde hafva trängt allt mera igenom, att Svenska telegrambyrån snarare skulle öka än minska sina utsikter att fylla sin uppgift, i fall dess skötsel hufvudsakligen lades i en enskild mans hand, torde vi icke därutinnan hafva handlat i strid med de intressen och önskningsmål, som beträffande Telegrambyrån såsom pressinstitution företrädesvis ligga tidningarna om hjärtat. Vi kunna också såsom stöd för denna vår uppfattning hänvisa till den omständigheten, att de utländska telegrambyråerna, företrädesvis de som fylla sin uppgift bäst, äro enskilda företag.

Emellertid är det själfklart, att vi vid denna äganderätts förflyttning ansett oss böra fordra vissa garantier för att ofvan angifna syftemål skulle vinnas. I sådant afseende har i köpeaftalet bland annat stipulerats, att byrån skall skötas utan politiskt eller ekonomiskt partitagande för den ena eller andra gruppen af tidningar samt att redaktionsafdelningen skall förstärkas och förbättras. Vidare iklädde sig köparen vissa skyldigheter gent emot öfriga aktieägare, på det att icke minoritetens rätt i afseende på utdelning m. m. skulle kränkas. Slutligen förband sig köparen att om så påfordras inom viss tid inlösa samtliga aktieägares, däribland Nya Dagligt Allehandas, aktier till ett pris betydligt öfverstigande parikurs. Vi torde äfven kunna framhålla, att den sammansättning, som styrelsen numera fått efter samråd mellan säljare och köpare, innebär en väsentligt stärkt borgen för tillgodoseende af pressens fordringar på Telegrambyrån.

Då likväl, oakadt hvad sålunda från vår sida åtgjorts för att i denna affär skydda pressens och öfriga bolagsägares intressen, Nya Dagligt Allehanda ansett sig kunna rubricera försäljningen af våra aktier såsom "förräderi" och "nodärnt rofferi" samt direktör Eklunds förvärf af samma aktier såsom "en fläck på svenska pressens anseende", får detta sin bästa belysning däraf, att direktör Eklund afslagit Nya Dagligt Allehandas efter försäljningen och i närvaro af våra representanter framställda fordran, att han för et pris, motsva-

rande det dubbla parivärdet, skulle inköpa dess aktier, och i stället underkastat sig hotet om de anfäll, som skulle blifva en följd af ett afslag på detta yrkande — ett yrkande som lämpligen torde kunna jämnställas med Nya Dagligt Allehandas underhandlingar 1905 med samma köpare, hvars besittning af aktiemajoriteten nu betecknas som en olycka.

Med anledning af det i samma tidning framkomna påståendet att direktör Eklund utan vidare skulle afskedats från sin befattning i Svenska telegrambyrån, där han vid den tiden arbetat i tretton år, vilja vi upplysa, att, såsom ock torde vara känt, hans afgang berodde på meningsskiljaktigheter inom styrelsen, framkallade af ofvannämnda underhandlingar, vidare att hans afgang varit fullständigt frivillig samt att den i öfrigt nära sammanhänge med ett förmånligt anbud just från Nya Dagligt Allehanda att inträda såsom dess verkställande direktör.

Slutligen har Nya Dagligt Allehanda i uppenbar afsikt att rättfärdiga den uppseendeväckande rubriken "Svenska telegrambyrån i jobbarhänder" ansett sig böra relatera en af sysslomännen i aktiebolaget Dala Malmfälts konkursbo sistlidne lördag, alltså dagen efter Telegrmbyråns bolagstämma å bland andra direktör Eklund uttagen stämning rörande vissa affärer. Ehuru en hvar kan förstå, att detta är en privatsak, med hvilken vi icke kunna taga någon befattning, anse vi oss dock i rättvisans intresse böra hänvisa till bifogade, af likvidatorerna i kommanditbolaget Runnerström & C:o afgifna förklaring och erinra därjämte gent emot Nya Dagligt Allehanda, att denna stämning ju allenast afser ett tvistemål af civilrättslig natur och på inte sätt har karaktären af brottmål.

Vi hafva härmed redogjort för de omständigheter och synpunkter, som förestafvat vårt handlingssätt, och tillägga endast, att då vi valt denna konfidentiella form för vårt meddelande, har det skett under förhoppning, att mottagarna häraf dela den uppfattningen, att intet vinnes af att inför allmänheten träda i en från början alldeles missriktad diskussion om delvis rent personliga förhållanden. Det är af sådan grund, som vi hemställa, att denna vår skrifvelse icke måtte af Eder publiceras.

Stockholm den 26 juni 1908.

Med största högaktning

Aftonbladet.

Stockholms Dagblad.

II. En brefväxling år 1905.

Styrelsen för aktiebolaget Förenade tidningar.

När det hade lyckats en koalition af Stockholmstidningar att ut enskild egares händer öfvertaga Svenska Telegrambyrån och aktiebolaget med samma namn bildadt år 1893, träffades mellan de tre tidningarna Aftonbladet, Nya Dagligt Allehanda och Stockholms Dagblad, hvilka tillsammans behöllo flertalet aktier i bolaget, genom deras hufvudredaktörer aftal om sammanhållning vid omröstningar, val m. m. för att bevara aktiemajoriteten i tidningarnas händer och förekomma majoritetens och Telegrambyråns återfall i enskild ego.

Detta aftal har alltsedan troget hållits.

Då i våras Nya Dagligt Allehandas representant i telegrambolagets styrelse, redaktör Björklund, gaf oss kännedom om sammanslagningen af denna tidning och Stockholms-Bladet i ett bolag, afgaf han den försäkran, att man icke däraf skulle behöfva befara någon ändring i nyssnämnda aftal, samt att han skulle komma att i telegrambolaget företräda och rösta för aktiebolaget Förenade Tidningar, därast aktierna öfverlättes till detta bolag. I tillit till denna försäkran återvaldes vid bolagsstämman med telegrambolaget den 30 sistlidne maj hr Björklund till styrelseledamot i detta bolag. Och det ligger i öppen dag, att det var på samma grund, som telegrambolagets styrelse vid sammanträde i sistl. september förklarade sig villig att låta Nya Dagligt Allehandas aktier i bolaget genom ny registrering transporteras till aktiebolaget Förenade tidningar.

Med hänsyn till dessa fakta, hvilkas riktighet herr Björklund kan bekräfta, tillåta vi oss hemställa, att styrelsen för aktiebolaget Förenade tidningar måtte afslå det från enskild person föreliggande anbudet om inköp af nyssnämnda aktier, hvars antagande skulle, tvärt emot de tre tidningarnas afsikt med telegrambolagets bildande och alltjämt vidhållna uppfattning, leda till telegrambyråns eller majoritetens i bolaget återfall i enskild persons hand och försvaga pressens ställning, nedsätta de aktiers värde, som ägas af de tidningsbolag vi företräda, högst betydligt och antagligen äfven strida mot styrelsens egen uppfattning af rätt och billighet samt de förenade tidningarnas eget verkliga intresse.

På samma gång anhålla vi, att styrelsen ville underrätta oss, huruvida den vill för sitt bolag ingå skriftligt aftal med våra tidningsbolag betryggande aktiemajoriteten i Svenska Telegrambyrån för en längre tid; eller ock, i fall ett dylikt aftal för de förenade tidningarna anses mindre lämpligt eller hinder möta att bringa

det till stånd, meddela, för hvilket pris styrelsen vill öfverlåta mer-bemälda aktier, eller minst 70 af dem, till de bolag, hvilkas talan vi föra i denna angelägenhet.

Stockholm den 8 nov. 1905.

E. W. Montan.

Harald Sohlman.

N. D. A:s svar.

Till hrr E. W. Montan och Harald Sohlman.

I anledning af eder ärade skrifvelse af den 8 nov. med framställning om eventuellt köp af aktiebolaget Förenade Tidningar tillhöriga aktier i aktiebolaget Svenska Telegrambyrån m. m., får jag härmed enligt uppdrag meddela:

Utän att något utbud af ifrågavarande telegrambyrå-aktier från aktiebolaget Förenade Tidningar förekommit, ingick till styrelsen för detta bolag från enskild person ett köpeanbud å desamma. Då styrelsen tog detta anbud under ompröfning, betonades af flera dess ledamöter kraftigt, att denna affär måste behandlas med all hänsyn till de tidningsorgan, hvilka jämnsides med Förenade Tidningar äro delägare i telegrambyråföretaget, och beslöt styrelsen närmast inhämta utlåtande af sitt ombud i Telegrambyråns styresle redaktör J. A. Björklund, som enligt hvad allmänt är känt, inlagt en framstående förtjänst om att Telegrambyrån blifvit ett väsentligen af presen ägd företag. Redaktör Björklunds utlåtande var afstyrkande och något beslut om aktiernas försäljning fattades ej af styreslen.

Icke utan öfverraskning var det därför som styrelsen erfor att Stockholms Dagblads och Aftonbladets aktiebolag, utan att dessförinnan i bestämdare form fullfölja Edert anbud till oss direkt eller genom Förenade Tidningars ombud, inköpt tillsammans 68 Telegrambyråaktier från Dagens Nyheters aktiebolag, hvarigenom förhållandet mellan delägarna i Telegrambyrån förryckts därhän, att St. Dagblad och Aftonbladet tillsammans innehafva aktiemajoriteten.

— — — — —

Då Edert förslag om köp af oss tillhöriga aktier icke innehåller någon prisuppgift — ehuru styrelsen ingalunda förbiser att genom transaktionen med Dagens Nyheter ett någorlunda normativt aktiepris blifvit angifvet — ej heller definitivt uppger antalet aktier, måste, innan styrelsen kan taga frågan under ingående behandling, en mera specificerad offert gifvas af eder, synnerligast som ju väsentligt ändrade förhållanden inträdt, sedan Eder skrifvelse afläts till oss.

Hvad angår den af Eder framställda fråga om solidariteten, så förefaller det oss, att den kommit i annat läge genom de af eder representerade tidningarnas aktieförvärf. Det oakadt vill styrelsen

icke ställa sig afvisande till en på ömsesidig lika behandling fattad öfverenskommelse.

Afvaktande edra med intresse motsedda vidare meddelanden har jag äran teckna.

Stockholm dn 23 November 1905.

Å styrelsen för aktiebolaget Förenade tidningars vägnar.

Ordföranden.

Till hr ordföranden i styrelsen för Aktiebolaget Förenade Tidningar.

Sedan vi mottagit Edert den 23 november dagtecknade svar på vår den 8 i samma månad till eder aflättna skrifvelse rörande Svenska telegrambyrån, ha vi äran, utan att nu närmare inlåta oss på de i edert svar berörda frågor, meddela följande.

Med synnerligt nöje ha vi inhemtat, att styrelsen för Förenade Tidningar lika med oss synes erkänna betydelsen af att, genom tidningsbolagen Aftonbladet, Nya Dagligt Allehanda och Stockholms Dagblads mångåriga samverkan, "Telegrambyrån blifvit ett väsentligen af pressen ägdt företag", och att "denna affär måste behandlas med all hänsyn till de tidningar, hvilka jämsides äro delägare däri."

Det var också på sådana grunder, vi i vår förra skrifvelse till Eder, i främsta rummet, anhöllo, att styrelsen behagade underrätta oss, huruvida den vill för sitt bolag ingå skriftligt aftal med de af oss företrädda tidningar för Telegrambyråns och majoritetens i dess aktiebolag fortfarande betryggande m. m.

Som Er väl bekant är, nödgades vi, under väntan på Edert svar, i samma syfte försäkra oss om flertalet af Dagens Nyheters aktier i Telegrambolaget. Denna affär är dock ännu ej definitivt uppgjord med och mellan de däri intresserade bolagen. Och därest Ni skulle önska för Ert bolag öfvertaga en del af dessa aktier, torde nog våra bolag vara villiga att ingå på ett dylikt arrangemang för bevarande af Telegrambyrån i pressens händer. Skulle styrelsen ej vilja öfvertaga flere aktier, kan gifvetvis äfven därförutom en betryggande öfverenskommelse komma till stånd mellan Eder och oss.

Det var, såsom redan i vår förra skrifvelse, framhölls, i tillit till att Förenade Tidningar härutinnan skulle följa Nya Dagligt Allehandas traditioner, som Telegrambolagets styrelse i sstl. september förklarade sig villig att låta Nya Dagligt Allehandas aktier i bolaget genom ny registrering transporteras till aktiebolaget Förenade Tidningar. Och tillåta vi oss således fortfarande hoppas, att styrelsen, med hänsyn till hvad vi i frågan anfört och till vikten af sammanhållning mellan Edert och våra bolag, skall vilja ingå en sådan "på ömsesidig lika behandling fotad öfverenskommelse", hvarom

styrelsen i sin skrifvelse till oss talar, och hvartill vi äro fullt villiga att medverka.

Stockholm den 4 december 1905.

E. V. Montan.

Harald Sohlman.

III. "En enkel och sanningsenlig" historia.

Den diskussion, som efter telegrambolagets senaste stämma uppstått i pressen angående den behållning efter vissa aktietransaktioner, som enligt styrelsens årsberättelse öfverlämnats till bolaget, har gifvit oss anledning till följande meddelande, hvilket vi anhålla få infördt i Nya Dagligt Allehanda:

Undertecknade, hvilka i aktiebolaget Svenska Telegrambyråns styrelse representerade Aftonbladet och Stockholms Dagblad, funno oss nödsjade att i slutet af 1905, för bevarande af majoriteten i aktiebolaget Svenska Telegrambyrån i pressens händer, utöfver de aktier, som de två bolagen förut ägde i bolaget, för deras räkning af Dagens Nyheter inköpa 68 aktier, hvilka genom konkurrens med direktör G. Eklund såsom spekulant uppdrefvos till så högt pris som dubbla parivärdet.

Dessa aktier ämnade vi först erbjuda telegrambolagets styrelse att för dess räkning öfvertaga, men då våra tidningsbolag befunnos villiga att i angifvet syfte inköpa aktierna, föredrogo vi, särskildt af formella skäl, detta och förvissade genom ytterligare inköp af ett mindre antal aktier de båda tidningsbolagen om aktiemajoritet i telegrambolaget.

Det ansågs sedan af flera skäl — bl. a. den äfven på bolagsstämmor framhållna önskvärdheten af koncentration i telegrambyråns verksamhet — lämpligt, att telegrambolaget försålde sin s. k. distributionsafdelning, hvilken därtills vållat bolaget icke så ringa förluster och öfver hufvud icke lämnat någon nämnvärd vinst. Då underhandlingar därom ägde rum med direktör Eklund, förklarade denne afdelningen, "högt räknadt, kunna anses ha ett värde af 35,000 kr.", men förmåddes slutligen höja sitt anbud till 50,000 kr. — något högre belopp var aldrig ens ifrågasatt. Sedan affären kommit till stånd godkändes den enhälligt af två samma år på hvarandra följande bolagsstämmor.

Utan något sammanhang med nyssnämnda underhandlingar förklarade sig hr Eklund villig att till de båda tidningsbolagen betala 35,000 kr. såsom ersättning för den skada, som tillskyndats dem genom nämnda aktieköp, hvilket han nödvändiggjort. I betraktande af hur betungande och olägligt för bolagen detta köp var, och då han såsom därtill vållande måste anse sig förbunden att hålla dem delvis skadeslösa, mottogo vi det af honom erbjudna beloppet, som af oss inbetaltes till bolagen.

Hos deras styrelser gjorde sig emellertid efter åtskilliga öfverläggningar den meningen gällande, att det vore lämpligt, om beloppet kunde på ett eller annat sätt komma telegrambyrån till godo. Man ville afstå från skadeersättningen, hur välbefogad den än måste anses vara, hellre än att den skulle kunna gifva anledning till någon som helst oriktigt uppfattning eller misstydnung ifråga om dess affärstransaktioner.

Definitivt beslut i fråga härom fick emellertid anstå, man ville bl. a. gärna se, hvilken ställning i eller till telegrambolaget direktör Eklund skulle komma att intaga, och hur det skulle bli med hans återstående aktier i bolaget. Vid följande eller 1907 års bolagsstämma afgick hr Eklund ur bolagets styrelse, och inköptes af oss de 34 aktier i detsamma, han då ännu innehade. Därmed var ställningen klar, och en kort tid därefter inbetalades till telegrambyrån skadeståndsbeloppet med upplupen ränta.

Detta är den enkla och sanningfsenliga historien om de 37,500 kr., som i styrelsens berättelse till 1908 års bolagsstämma omnämnes såsom utgörande en "behållning af de två tidningsbolagens aktie-transaktioner", hvilken öfverlämnats till telegrambolaget.

Ehuru redan 1906 försäljningen af distributionsafdelningen enhälligt godkändes af två bolagsstämmor och styrelsen äfven sedermera i enlighet med revisorernas förslag erhållit full och tacksam decharge af de båda sista årens ordinarie bolagsstämmor, och ehuru distributionsbyråns försäljning icke haft det ringaste samband med den helt kort tid före sista bolagsstämman väckta frågan om öfverlåtelse af de båda tidningarnas aktier till hr Eklund, har man vid den senaste stämman och efteråt i en del af pressen trots sig kunna stämpla ersättningen som ett slags "provision", hvilken skulle gifvits oss eller tidningsbolagen. Detta är, såsom af det föregående tydligt framgår, en fullständigt skef uppfattning och ett alldeles ogrundadt påstående. Snarare skulle skadeersättningens öfverlämnande till telegrambolaget förtjäna benämningen "gåfva", hvilken benämning andra, men icke vi använt. Ty det kan med fog anmärkas, att, om vi icke hade lyckats erhålla denna skadeersättning, som de två tidningsbolagen alldeles frivilligt för ett år sedan öfverlämnat till telegrambyrån, ifrågavarande belopp säkerligen icke kommit telegrambyrån till del.

Hvarje opartisk torde af det här ofvan anförda finna, att vi under dessa transaktioner handlat i bästa afsikt och att genom dem ingens rätt eller fördel blifvit åsidosatt — om icke de båda tidningsbolagens.

Stockholm den 8 juli 1908.

E. V. Montan.

Harald Schlman.

IV. Notisbyråns försök till utbrytning.

Uppsägelseskraften till direktör Eklund.

Stockholm den 30 september 1908.

H. herr direktör F. G. T. Eklund,

Svenska telegrambyrån,
Stockholm.

Då det numera, sedan samtliga Stockholmstidningar på ett enda undantag när upphört att i nämnvärd mån vara ekonomiskt intresserade i aktiebolaget Svenska telegrambyrån, hvilket var enda orsaken till, att Svenska notisbyrån vid dess start kom att på visst sätt ställas under telegrambyråns ledning, icke längre föreligger någon anledning till att notisbyrån, som jag själf haft idén till, själf organiserat och själf hela tiden ledt, står under förmynderskap af Svenska telegrambyrån;

då vidare beroendet af telegrambyrån visat sig i hög grad hämmande på notisbyråns sträfvan att på bästa möjliga sätt tillgodose Stockholmspressens berättigade kraf på en dylik institution, icke minst därigenom att lönerna för notisbyråns medarbetarestab hållits nere på en alltför låg nivå, medan en del af byråns inkomster disponerats för ändamål, som vid dess planerande aldrig angåfvos och aldrig togos med i räkningen;

och då jag därtill tror mig veta, att man allmänt inom hufvudstadspressen anser det vara till fördel i mer än ett afseende, om Svenska notisbyrån under nu inträdda förhållanden gjordes fullständigt oberoende af Svenska telegrambyrån,

så har jag beslutit mig för att från och med den 1 instundande oktober bedriva Svenska notisbyrån som själfständig affär, för hvilket ändamål jag låtit inregistrera namnet på mig.

För att emellertid ingen orättvisa skall vara begången, erbjuder jag mig att mot kontant betalning öfvertaga notisbyråns inventarier i befintligt skick och mot det bokförda värdet samt att likaledes öfvertaga det af telegrambyrån för notisbyråns räkning tecknade och från 1 oktober gällande hyreskontraktet med Gumælius & C:o, detta dock endast under den förutsättning, att detta mitt erbjudande genast accepteras och transporten omedelbart verkställles.

Högaktningsfullt
Hans Leander.

Till hufvudredaktörerna i dagliga Stockholms-pressen.

Stockholm den 30 september 1908.

Såsom af i afskrift bifogade skrifvelse, som i dag i original tillställts verkställande direktören i aktiebolaget Svenska telegrambyrån, framgår, har undertecknad från den 1 oktober uppsagt det samarbete, som alltifrån Svenska notisbyråns start varit etableradt mellan denna byrå och telegrambyrån.

Några af skälen till detta steg ha angifvits i skrifvelsen till hr Eklund, men andra finnas. Må det emellertid nu vara nog sagdt, att förhållandena i Svenska notisbyrån på den senaste tiden artat sig att bli sådana, att för byråns föreståndare och medarbetare ej syntas någon annan utväg än att antingen samfäldt lämna byråns eller att handla på sätt, som nu skett. Ur juridisk synpunkt kan från telegrambyråns sida intet vara att anmärka mot vårt handlingssätt, och ej heller ur andra synpunkter torde något kunna läggas oss till last. Det är på undertecknads initiativ, byrån kommit till, och den utveckling och anseende, byrån hittills vunnit, torde uteslutande vara min och mina medarbetares förtjänst. Enda anledningen till samarbetet med telegrambyrån, tidningarnas ekonomiska intressentskap, är numera undanröjd, och för öfrigt har telegrambyrån alltifrån dess start icke veterligt gjort notisbyrån någon annan tjänst än debiterat notisbyrån direktionsarfvode och välvilligt tagit hand om affärens nettovinst.

Hvad notisbyråns ärade abonnenter beträffar, så kunna dessa helt visst icke ha annat än fördel att vänta af förändringen. Det skall för det första bli mig mycket lättare att ordna byråns arbete på ett rationellt sätt och i enlighet med abonnenternas önskan, när hänsynen till telegrambyråns verksamhet på hufvudstadsreportagets område från vår sida bortfaller. Därigenom att byrån befrias från ett omotiveradt direktionsarfvode m. m. och framför allt undgår krafvet från telegrambyråns sida på större vinst på företaget, hvilket kraf på sista tiden allt kraftigare betonats, skall det bli möjligt att betala byråns medarbetare högre löner och följaktligen att hålla bättre arbetskrafter och prestera bättre arbete. Det skall bli möjligt att komma ifrån ett förhållande, hvaraf byrån hittills mycket lidit och framdeles, efter hvad som ställts i utsikt, i ännu högre grad skall komma att lida, det förhållandet, att då en medarbetare varit så länge i byråns tjänst, att han någorlunda hunnit sätta sig in i byråns arbete och bli till verklig nytta, han fått lämna byrån, då vi ej kunnat betala den lön, han med skäl gjort anspråk på. Den vana och dugliga kraften har så måst ersättas med en nybörjare, som stannat under lärotiden, men icke längre.

Slutligen skall byrån genom lösryckningen vinna — hvad som under det nuvarande beroendet på sistone ej alltid varit fallet, men

hvad som för våra abonnenter torde vara en omständighet af yttersta vikt -- att inga som helst obehöriga hänsyn skola få göra sig gällande vid byråns verksamhet på det ena eller andra området.

I det jag hjärtligt tackar för det förtroende och tillmötesgående, som från alla håll inom hufvudstadspressen visats mig under de snart tilländalupna fyra år, som Svenska notisbyrån ägt bestånd och jag varit byråns föreståndare, vågar jag uttala en förhoppning om, att jag allt fortfarande skall komma i åtnjutande af hufvudstadspressens förtroende och välvilja.

Ödmjukligen
Hans Leander.

Hr Leanders afbön.

Stockholms den 1 okt. 1908.

Redaktören N. N.

Med anledning af de skrivelser, som ni, enligt hvad vi erfarit, erhållit från föreståndaren för Svenska notisbyrån, redaktör H. Leander, anhåller jag i enlighet med beslut af styrelsen för Svenska telegrambyrån att få konfidentiellt delgifva eder nedanstående afskrift af en skrivelse, som i dag ingått från red. Leander. Samtidigt ber jag få meddela eder, att styrelsen för Svenska telegrambyrån med anledning af nämnda skrivelse på sammanträde i dag beslutit att tills vidare bibehålla red. Leander såsom föreståndare för Svenska notisbyrån.

Med utmärkt högaktning
å styrelsens för Svenska telegrambyrån vägnar
F. G. T. Eklund.

Afskrift.

Svenska telegrambyråns styrelse.

Djupt bedröfvad öfver mitt handlingssätt i och med öfverlämnandet af den kända skrivelsen samt mitt uppträdande inför styrelsen, får jag härmed inför eder, herr direktör, samt den öfriga styrelsen göra en ödmjuk afbön. Jag kan efteråt icke förstå, hur jag, som är känd som en hofsam man, kunnat uppträda på sätt som skett, men det torde få i hufvudsak tillskrifvas en på de sista veckorna svårartad nervositet samt allt för starkt inflytande från visst håll.

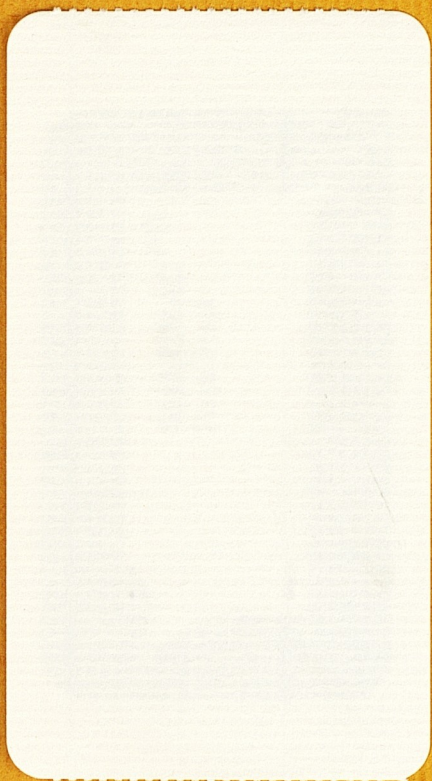
Jag anhåller ännu en gång om förlåtelse och om jag och mina n.edarbetare, som jag alla förledt, åter tagas till godo, vågar jag försäkra, att styrelsen och verkställande direktören icke skola ha mera plikttrogna och nitiska underordnade än vi.

Stockholm den 1 oktober 1908.

Vördsamt och ödmjukligen
Hans Leander.

Likheten med originalet intyga:
Carl von Utfall.

Erik Winkler.

Pris 75 öre.

www.books2ebooks.eu